

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA MUITINĖS DEPARTAMENTO PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJOS INFORMACINĖS SISTEMOS BENDROSIOS KONTROLĖS VERTINIMAS

2007 m. birželio 11 d. Nr. IA-9000-3-2

Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės Informacinių technologijų valdymo ir audito departamento direktoriaus
Dainiaus Jakimavičiaus
2007-01-05 pavedimą Nr. 9000-3

Auditą atliko valstybiniai auditoriai:
Živilė Kindurytė (grupės vadovė)
Rimgaudas Gamulis

Auditas pradėtas 2007-01-05
Auditas baigtas 2007-06-01

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

TURINYS

Santrauka	3
Įžanga	4
Audito apimtis ir procesas	5
Audito rezultatai	8
1. Informacinių sistemų bendrosios kontrolės vertinimas	8
1.1. IS strateginis valdymas	8
1.2. IS valdymas ir organizavimas	9
1.3. Informacijos saugos koncepcija, valdymas ir organizavimas	12
1.4. Informacijos saugos valdymas ir organizavimas	13
1.5. IS rizikos vertinimas	16
1.6. IS įteisinimas ir informacijos saugos politikos dokumentavimas	17
1.7. Investiciniai projektai ir jų valdymas	20
1.8. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2006 m. vykdytų viešųjų pirkimų vertinimas	20
1.9. Informacinių sistemų ir informacijos saugos procedūrų dokumentavimas	23
1.10. IS auditai Muitinės departamente prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos	26
2. Muitinės departamento informacinės sistemos atitiktis Lietuvos Respublikos teisės aktams	32
3. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos Finansų ministerijos informacinių sistemų branda	33
4. MAKIS taikymo kontrolė	34
4.1. Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinė sistema	34
4.2. MAKIS ir tiesiogiai su ja susijusių sistemų vertinimas	35
4.3. Duomenų įvedimo kontrolė	38
4.4. Duomenų apdorojimo kontrolė	41
4.5. Duomenų pateikimo kontrolė	42
4.6. Klasifikatorių kontrolė	42
Išvados ir rekomendacijos	44
Priedai	46

SANTRAUKA

Ribotos apimties finansinis auditas (Informacinių sistemų bendrosios kontrolės vertinimas) Muitinės departamente prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – Muitinės departamentas) yra susijęs su Valstybės ilgalaikės raidos strategijos žinių visuomenės prioritetu valstybės valdymo ir savivaldos srityje ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau – Vyriausybės) 2004–2008 m. programos 4 punkte numatytų įsipareigojimų įgyvendinimo vertinimu.

Muitinės departamente 2006 metais baigta diegti integruota muitinės informacinė sistema (toliau – MIS). Įdiegus integruotą MIS, pasikeitė muitinės darbo pobūdis ir principai, rengiamasi diegti elektroninę muitinę. Integruotos MIS duomenų praradimas gali sukelti sunkių padarinių visai valstybei, todėl labai svarbu užtikrinti tinkamų saugos metodų parinkimą ir įdiegti pakankamai efektyvias saugos priemones.

Valstybiniai auditoriai įvertino Muitinės departamento informacinės sistemos valdymą ir nustatė jos valdymo brandos lygį. Muitinės departamento IS vidaus kontrolės branda apibrėžiama kaip 1. Pirminis / *Ad Hoc* procesas (4 dalis). Valstybiniai auditoriai rekomendavo tobulinti Muitinės informacinės sistemos valdymo procesus.

Audito išvados ir valstybinių auditorių rekomendacijos pateiktos 44 puslapyje.

Norėdami nustatyti, ar Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos (toliau – MAKIS) sukuriama informacija yra patikima ir ja galima naudotis teikiant ataskaitas Lietuvos Respublikos finansų ministerijai ir Europos Komisijai, valstybiniai auditoriai vertino duomenų vientisumą (patikimumą). Valstybiniai auditoriai įvertino, ar MAKIS įdiegta kontrolė yra veiksminga ir rekomendavo, tobulinant MAKIS, atsižvelgti į valstybinių auditorių pateiktus pastebėjimus (5 dalis).

Valstybiniai auditoriai vertino Muitinės departamento informacinių sistemų atitiktį Lietuvos Respublikos teisės aktų reikalavimams ir rekomendacijoms (2 dalis). Valstybinių auditorių nustatyta neatitiktis privalomiems vykdyti teisės aktų reikalavimams ir rekomendacijoms pateikta valstybinio audito ataskaitos 3 priede.

Atlikto audito rezultatai bus panaudoti vertinant mokesčių įplaukų apskaitos ir atskaitomybės sudarymo sistemų patikimumą ir efektyvumą. Tikimės, kad valstybinių auditorių pateiktos rekomendacijos padės pašalinti vidaus kontrolės trūkumus ir padidins vidaus kontrolės procedūrų efektyvumą ir veiksmingumą.

IŽANGA

Informacinių sistemų bendrosios kontrolės vertinimas (ribotos apimties finansinis auditas) Muitinės departamente buvo numatytas Valstybės kontrolės 2007 m. valstybinio audito programoje.

Minėtas auditas į šią programą įtrauktas atsižvelgiant į strateginio tyrimo rezultatus. Atlikto audito rezultatai bus panaudoti vertinant mokestinių įplaukų apskaitos ir atskaitomybės sudarymo sistemų patikimumą ir efektyvumą.

Auditas pradėtas 2007 m. sausio 5 d., baigtas 2007 m. birželio 1 d. Tyrimą atliko valstybiniai auditoriai: Živilė Kindurytė (grupės vadovė) ir Rimgaudas Gamulis. Audituojamas laikotarpis – nuo 2006-01-02 iki 2007-01-05 (audito pradžia), audito ataskaitoje pateikiama ir audito metu Muitinės departamento padaryta pažanga IS valdyme.

Audito metu nustatytus pastebėjimus suskirstėme į kategorijas pagal rizikos lygį:

Rizika

Pastebėjimai, dėl kurių, mūsų nuomone, patirta **didelė rizika** – vienas ar keletas IS valdymo trūkumų, dėl kurių gali atsirasti reikšmingų finansinių nuostolių valstybei, valstybinei institucijai ir / arba piliečiams, todėl jie nedelsiant turėtų būti pašalinti.

Rizika

Pastebėjimai, dėl kurių, mūsų nuomone, patirta **vidutinė rizika** – su institucijos vidaus kontrolės sistema susiję reikšmingi trūkumai, į kuriuos nedelsiant turėtų būti atkreiptas atitinkamo lygio institucijos vadovų dėmesys.

Rizika

Pastebėjimai, dėl kurių, mūsų nuomone, patirta **nedidelė rizika** – trūkumai, kurie gali turėti netiesioginę ir nedidelę įtaką priimant IS valdymo ir finansinius sprendimus, tačiau kuriuos reikia šalinti.

AUDITO APIMTIS IR PROCESAS

Audito objektas – Informacinių sistemų (toliau – IS) bendrosios kontrolės vertinimas.

Muitinės departamente naudojamos šios IS:

- Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinė sistema (toliau – MAKIS);
- ASYCUDA importo ir eksporto deklaracijų apdorojimo sistema;
- Žmogiškųjų išteklių informacinė sistema „Personalas“;
- Klausytojų žinių kokybės savikontrolės informacinė sistema „Testas“;
- Bylų valdymo ir žvalgybos informacinės sistemos programinė įranga;
- Neatlyginamai perduotų valstybės nuosavybėn, sulaikytų ar konfiskuotų prekių, neturinčių bendrijos prekių muitinio statuso, apskaitos muitinėje informacinė sistema;
- ITVS - Integruoto tarifo valdymo sistema;
- ASYCUDA sistemos išorinių vartotojų registravimo sistema (ASYCUDA IVRS);
- Tranzito sistema;
- Muitinės spaudų ir kitų žymų sistema (SMS);
- Normatyvinės informacijos valdymo informacinė sistema;
- Internetinė taikomoji programinė įranga Lietuvos Respublikos užsienio prekybos su Europos Sąjungos valstybėmis duomenų apdorojimui (IDAIS);
- Laikinais saugomų prekių apskaitos ir kontrolės informacinė sistema;
- Rizikos įvertinimo ir kontrolės sistema (RIKS).

2005 metais buvo pildoma Muitinės departamento IT architektūros žinių saugykla. Pradėta 2-oji IT architektūros žinių saugyklos diegimo fazė, kurios metu muitinėje turėtų būti įdiegta žinių saugykla su funkcionuojančiu jos valdymo modeliu.

Siekiant sukurti, įdiegti ir prižiūrėti visą Lietuvos Respublikos muitų teritoriją apimančią integruotą muitinės kompiuterių ir ryšių tinklą, pagrįstą naujausiomis informacinėmis ir ryšio technologijomis ir sudarantį galimybes sujungti atitinkamas kontrolės sistemas, buvo prižiūrima komunikacinė jungtis CCN/CSI su Europos Sąjungos valstybių muitinės administracijas aptarnaujančių duomenų perdavimo tinklu; suprojektuota ir įdiegta sistema, skirta VMI, FNTT ir Nacionalinės mokėjimų agentūros informacinėms sistemoms saugiai sujungti su ES sistemomis per CCN/CSI komunikacinę jungtį.

2006 metais buvo tobulinama Lietuvos tarifų valdymo informacinė sistema – Mokesčių apskaičiavimo ir patikros sistemoje (MAPS) įdiegtos naujos mokesčių apskaičiavimo taisyklės.

Įdiegta tarifinės informacijos ir importuojamoms prekėms taikomų mokėtinų mokesčių skaičiavimo teikimo verslininkams internetu elektroninė paslauga. Pertvarkyta sąsaja, skirta skolininkų sąrašams perduoti tarp MAKIS ir ASYCUDA sistemų, sukurta sąsaja duomenų mainams tarp muitinės prievolinkų bankų sąskaitų ir MAKIS sistemos¹. Išsamiau Muitinės departamente naudojamos IS aprašytos 5 priede.

Audito subjektas – Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos.

Audito metu duomenys buvo rinkti iš Muitinės informacinių sistemų centro (toliau – MISC²).

Audito tikslas – atlikti ribotos apimties finansinį auditą, įvertinti informacinių sistemų bendrąją kontrolę ir Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos (toliau – MAKIS) patikimumą.

Audito metu nagrinėta:

- Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos informacinių sistemų bendroji kontrolė;
- MAKIS veikimas (taikomojoje programinėje įrangoje įdiegtos kontrolės priemonės).

Muitinės departamento bendrosios informacinių sistemų kontrolės vertinimas buvo atliekamas, siekiant padėti kitiems valstybiniais auditoriams įvertinti Muitinės departamento vidaus kontrolę. Nuo jos IS valdymo procesų brandos tiesiogiai priklauso MAKIS taikomosios programinės įrangos kontrolės kokybė.

Duomenų vientisumas (patikimumas) ir MAKIS įdiegtos kontrolės jam užtikrinti efektyvumas buvo vertinamas, siekiant nustatyti, ar MAKIS sukuriamą informaciją yra patikima ir ar ja galima naudotis teikiant ataskaitas Lietuvos Respublikos finansų ministerijai ir Europos Komisijai.

Vertinimo kriterijai

Muitinės departamento bendroji kontrolė įvertinta taikant gebos brandos modelį (žr. 2 priedą).

MAKIS rezultatyvumo, MAKIS kuriamų duomenų integralumo (patikimumo), MAKIS įdiegtų kontrolės priemonių efektyvumo vertinimo kriterijais buvo pasirinkta:

- duomenų parengimo ir įvedimo kontrolės atitiktis keliamiems reikalavimams ir gerai praktikai;
- duomenų apdorojimo kontrolės atitiktis keliamiems reikalavimams ir gerai praktikai;

¹ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2005 metų veiklos ataskaita.

² Valstybės kontrolės Informacinių technologijų valdymo ir audito departamento direktoriaus D.Jakimavičiaus 2007 m. vasario 15 d. papildomas audito pavedimas Nr. 9000-3-1.

- duomenų pateikimo kontrolės atitiktis keliamiems reikalavimams ir gerai praktikai;
- klasifikatorių kontrolės ir keliamų reikalavimų ir geros praktikos atitiktis.

Audito procesas

Audito metu vadovautasi Valstybinio audito reikalavimais, Informacinių sistemų audito metodinėmis rekomendacijomis³, Tarptautinės aukščiausiųjų audito institucijų organizacijos (toliau – INTOSAI) audito standartų įgyvendinimo Europoje 22 gaire⁴, Informacinių sistemų audito ir kontrolės asociacijos (angl. ISACA) Tarptautiniais audito standartais, atsižvelgta į ISACA Audito gaires ir gerą praktiką.

Auditui reikalingi duomenys buvo renkami bendraujant su Muitinės departamento ir MISC darbuotojais, stebint, tikrinant, analizuojant dokumentus ir kitų auditorių ataskaitas.

MAKIS taikomosios programinės įrangos vertinimo audito rezultatai bus pateikti 6-ojo audito departamento audito ataskaitoje.

Auditas buvo atliekamas darant prielaidą, kad visi auditoriams pateikti dokumentai yra išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos atitinka originalus. *Muitinės departamento ir MISC nuomonė valstybinio audito ataskaitoje pateikta pasvirusiu šriftu.*

³ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2006 m. balandžio 26 d. įsakymas Nr. V-65 „Dėl informacinių sistemų audito metodinių rekomendacijų patvirtinimo“.

⁴ http://www.eca.eu.int/audit_approach/guidelines/docs/intosai_en.pdf

AUDITO REZULTATAI

1. Informacinių sistemų bendrosios kontrolės vertinimas

1.1. IS strateginis valdymas

Lietuvos Respublikos teisės aktai nereglamentuoja valstybinių institucijų specializuotų informacinių sistemų strateginių planų rengimo ir strateginio valdymo organizavimo, todėl valstybinės institucijos, rengdamos šiuos planus vadovaujasi savo patirtimi ir Strateginio planavimo metodika⁵.

Muitinės departamente 2005 metais parengta ir patvirtinta Lietuvos Respublikos muitinės veiklos strategija 2005–2010 metams⁶, kurioje numatoma, įgyvendinant Rinkos ir visuomenės apsaugos bei mokesčių administravimo srities uždavinius:

- įdiegti kompiuterizuotą su prekėmis, muitinės procedūromis bei asmenimis susijusių rizikos veiksnių valdymo sistemą;
- siekti jos integravimo su ES rizikos valdymo procesu;
- įgyvendinti uždavinius, susijusius su elektroninės muitinės iniciatyvos įgyvendinimu⁷.

Muitinės departamentas, vykdydamas programą „Lietuvos Respublikos elektroninės muitinės diegimas ir ją aptarnaujančių informacinių sistemų priežiūra“⁸, nusistatė tikslus (1 lentelė).

⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. vasario 7 d. nutarimas Nr. 197 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimo Nr. 827 „Dėl Strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“ pakeitimo“.

⁶ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 1B-260 patvirtinta „Lietuvos Respublikos Muitinės veiklos strategija 2005-2010 metams“

⁷ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. balandžio 8 d. įsakymu Nr. 1B-260 patvirtinta „Lietuvos Respublikos Muitinės veiklos strategija 2005-2010 metams“ (7.3.1.-7.7 punktai).

⁸ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2007-2009 metų sutrumpintas strateginis veiklos planas. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos vykdomų programų trumpas aprašymas (S 2 forma).

1 lentelė. Programos „Lietuvos Respublikos elektroninės muitinės diegimas ir ją aptarnaujančių informacinių sistemų priežiūra“ tikslai ir laukiami rezultatai

Tikslai	Laukiami rezultatai
1. Iki 2012 metų sukurti naują integruotos muitinės informacinės sistemos versiją, atitinkančią elektroninės muitinės reikalavimus.	1. 2007 metais elektroninių importo deklaracijų dalis (elektroninių importo deklaracijų ir visų importo deklaracijų skaičiaus santykis) išaugs iki 55 proc. 2. 2007 metais elektroninių eksporto deklaracijų dalis (elektroninių eksporto deklaracijų ir visų eksporto deklaracijų skaičiaus santykis) išaugs iki 40 proc.
2. Efektyviai valdant integruotą muitinės informacinę sistemą, užtikrinti nepertraukiamą jos darbą bei pasiekti, kad ji tenkintų muitinės veiklos ir verslo poreikius.	1. Incidentai, kurių išsprendimo trukmė ilgesnė kaip 18 val., 2007 m. sudarys ne daugiau kaip 5 proc. visų incidentų.

Šaltinis – Muitinės interneto tinklapis www.cust.lt

2007–2009 metais numatyta įgyvendinti šiuos, su Muitinės informacinėmis sistemomis susijusius uždavinius:

- vykdyti priemones, susijusias su elektroninės muitinės iniciatyvos įgyvendinimu;
- efektyviai valdant integruotą muitinės informacinę sistemą, užtikrinti nepertraukiamą jos darbą bei pasiekti, kad ji tenkintų muitinės veiklos ir verslo poreikius;
- užtikrinti Lietuvos muitinės aprūpinimą tarnybinių stočių, kompiuterių ir kompiuterių ryšio įranga, būtina integruotai muitinės informacinei sistemai veikti;
- užtikrinti licencijuotos programinės įrangos naudojimą integruotoje muitinės informacinėje sistemoje;
- užtikrinti integruotos MIS taikomosios programinės įrangos priežiūrą.⁹

Audito metu valstybiniai auditoriai negalėjo įvertinti Muitinės departamento veiklos strategijoje numatytų priemonių įgyvendinimo rezultatų, kadangi priemonės numatytos 2007–2009 metams.

1.2. IS valdymas ir organizavimas

Integruotos muitinės informacinės sistemos (toliau – MIS) valdytojas – Muitinės departamentas¹⁰. Už Muitinės departamento IS teikiamas paslaugas ir priežiūrą atsakingas MISC.

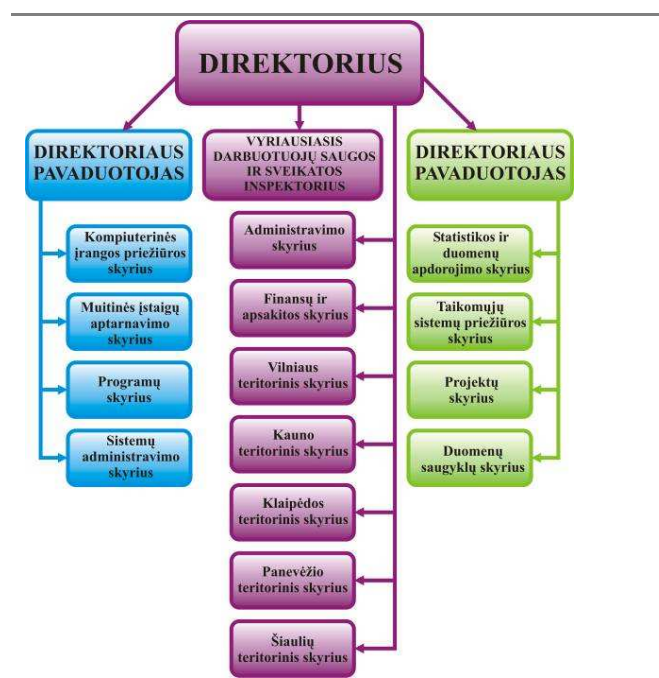
⁹ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2007 metais planuojamos reformos esminio pakeitimo trumpas aprašymas (S 4 forma).

¹⁰ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 1B-441 patvirtinti „Lietuvos Respublikos muitinės informacijos saugumo nuostatai“.

Muitinės informacinių sistemų centrą ir MIS kuruoja¹¹ Muitinės departamento generalinis direktorius Rimutis Klevečka.

Svarbiausi MISC uždaviniai nurodyti MISC nuostatuose¹² ir paskutinį kartą keisti 2006 metais. MISC direktoriaus ir jo pavaduotojų atsakomybės sritys paskutinį kartą paskirstytos 2004 metais¹³ (1 pav.). Už informacinių technologijų (toliau – IT) architektūros infrastruktūrinę dalį atsakingas MISC direktoriaus pavaduotojas V. Ališauskas, už taikomas sistemas – MISC direktoriaus pavaduotojas T. Banelis.

1 pav. MISC struktūra

Šaltinis – Muitinės interneto tinklalapis www.cust.lt

Gerojoje praktikoje teigiama¹⁴, kad institucijoje turėtų būti sudarytas IT valdymo komitetas, kuris užtikrintų, kad institucijos naudojamos lėšos IS plėtrai sutaptų su institucijos poreikiais ir būtų naudojamos efektyviai, pagal aiškiai suformuluotus tikslus. Muitinės departamente nėra IT valdymo komiteto, yra sudaromos atskiros IS darbo grupės, kuriose dalyvauja IS valdytojai, kai priimami

¹¹ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. birželio 2 d. įsakymas Nr. 1B-395 „Dėl Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus ir jo pavaduotojų veiklos sričių paskirstymo“.

¹² Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2000 m. spalio 30 d. įsakymu Nr. 452 (Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2004 m. gruodžio 1 d. įsakymo Nr. 1B-1076 redakcija) patvirtinti „Muitinės informacinių sistemų centro nuostatai“.

¹³ Muitinės informacinių sistemų centro direktoriaus 2004 m. sausio 5 d. įsakymas Nr. 5R-1 „Dėl Muitinės informacinių sistemų centro direktoriaus ir jo pavaduotojų veiklos sričių paskirstymo“.

¹⁴ COBIT (*Control Objectives for Information and related Technologies*) - viena iš populiariausių IT valdymo metodologijų, kuriama ir palaikoma tarptautinės ISACA organizacijos.

sprendimai dėl jiems priskirtų IS informacijos tvarkymo ir tiekimo apimties, saugumo užtikrinimo¹⁵. MISC nuostatuose¹⁶ numatytas uždavinys – kurti bendrą integruotos muitinės informacinės sistemos (toliau – MIS) politiką bei strategiją ir organizuoti jos įgyvendinimą – priskirtinas Muitinės departamento vadovybei arba IT valdymo komiteto kompetencijai.

Muitinės departamente buvo sudaryta integruotos MIS projektų koordinavimo komisija ir patvirtinti jos veiklos nuostatai¹⁷. Pagrindinis komisijos uždavinys buvo koordinuoti MIS projektų įgyvendinimą, žmogiškųjų, finansinių, techninių ir kitų išteklių naudojimą integruotos MIS projektuose ir vertinti projektų pasiektus tikslus. Audito metu sudaryta elektroninės muitinės programos valdymo struktūra, patvirtinti vykdomi projektai ir programos valdymo nuostatai¹⁸.

Valstybiniai auditoriai mano, kad Muitinės departamente sudaryta Elektroninės muitinės programos valdymo struktūra iš dalies atitinka gerojoje praktikoje rekomenduojamo IT valdymo komiteto sudėtį ir vykdomas funkcijas.

Valstybiniai auditoriai mano, kad Muitinės departamente visų vykdomų IT projektų priežiūrai ir koordinavimui būtų tikslinga naudoti Elektroninės programos valdymui numatytas priemones.

Rizika

	Valstybiniai auditoriai mano, kad sudaryta Elektroninės muitinės programos valdymo struktūra neužtikrina visų Muitinės departamente vykdomų informacinių technologijų projektų vykdymo priežiūros.
---	--

COBIT 4.0 metodikoje siūloma nustatyti duomenų ir sistemų valdytojus (angl. *owner* – „savininkas“). ISACA gerojoje praktikoje¹⁹ nurodoma, kad duomenų valdytojais „savininkais“ turėtų būti informacijos vartotojų vadovybė. Vyriausybės nutarime²⁰ rekomenduotame LST

¹⁵ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. balandžio 3 d. įsakymas Nr. 1B-229 „Dėl Rizikos įvertinimo ir kontrolės sistemos kūrimo ir įdiegimo projekto darbo grupės sudarymo“, Muitinės informacinių sistemų centro direktoriaus 2007 m. sausio 23 d. įsakymas Nr. V-11 „Dėl darbo grupės sudarymo“.

¹⁶ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2000 m. spalio 30 d. įsakymu Nr. 452 (Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2004 m. gruodžio 1 d. įsakymo Nr. 1B-1076 redakcija) patvirtinti „Muitinės informacinių sistemų centro nuostatai“.

¹⁷ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2002 m. rugsėjo 24 d. įsakymas Nr. 596 „Dėl komisijos integruotos muitinės informacinės sistemos projektams koordinuoti“.

¹⁸ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2007 m. kovo 14 d. įsakymas Nr. 1B-203 „Dėl elektroninės muitinės programos valdymo“.

¹⁹ 2001 *Certified Information Systems Auditor Review Technical Information Manual*. ISACA, 424 psl.

²⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. rugsėjo 4 d. nutarimo Nr. 952 „Dėl duomenų apsaugos valstybės ir vietos savivaldos informacinėse sistemose“ (Vyriausybės 2002-12-31 nutarimo Nr. 2105 redakcija).

ISO/IEC 17799:2004 standarte nurodoma²¹, kad organizacija turi paskirti informacinio turto prižiūrėtojus²².

Muitinės departamente 2005 metais patvirtinti MIS ir IT paslaugų valdytojų ir tvarkytojų sąrašai²³. Įsakyme nurodyta, kad įvardyti asmenys dalyvauja priimant sprendimus dėl informacijos tvarkymo ir tiekimo apimties, saugumo užtikrinimo, jiems paskirtos muitinės IS arba IT paslaugos modernizavimo ir plėtros.

Valstybiniai auditoriai mano, kad MIS ir IT paslaugų valdytojų ir tvarkytojų asmeninis įvardijimas užtikrina efektyvesnę ir rezultatyvesnę Muitinės departamento IS procesų valdymą, yra svarbi informacinių sistemų kontrolės priemonė, nes ji mažina rizikas, susijusias su:

- neaiškia asmenine atsakomybe už informacinių sistemų valdymą;
- netinkamu atsakomybės ir darbų pasidalijimu tarp institucijų veiklos padalinių darbuotojų ir informacinių sistemų specialistų.

Geroji praktika

Muitinės departamente asmeniškai įvardyti IS ir IT paslaugų valdytojai („savininkai“) ir tvarkytojai.

Audito metu, 2007 m. kovo 28 d., MIS ir IT paslaugų valdytojų ir tvarkytojų sąrašas atnaujintas²⁴.

1.3. Informacijos saugos koncepcija, valdymas ir organizavimas

Muitinės departamente 2005 metais buvo parengta Lietuvos Respublikos Muitinės informacijos saugumo koncepcija ir jos įgyvendinimo priemonių planas²⁵. Valstybiniai auditoriai nustatė, kad plane numatytos priemonės įgyvendintos, kai kurios iš jų perkeltos į ateinančių metų

²¹ Lietuvos standartas. Informacijos technologija. Informacijos saugumo valdymo praktikos kodeksas (tapatus ISO/IEC 17799:2000) 4 dalis „Organizacinės saugumo priemonės“.

²² Valstybiniai auditoriai LST ISO/IEC 17799:2004 standarto vertime vietoj „prižiūrėtojo“ vartoja valdytojo „savininko“ sąvoką, nes oficialioje angliškoje šio standarto versijoje vartojamas terminas *owner*.

²³ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus pavaduotojo 2005 m. birželio 10 d. įsakymas Nr. 1B-416 „Dėl Muitinės informacinių sistemų ir informacinių technologijų paslaugų valdytojų ir tvarkytojų bei jų atstovų sąrašo patvirtinimo“.

²⁴ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2007 m. kovo 28 d. įsakymas Nr. 1B-236 „Dėl Muitinės informacinių sistemų ir informacinių technologijų paslaugų valdytojų ir tvarkytojų bei jų atstovų sąrašo patvirtinimo“.

²⁵ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. balandžio 29 d. įsakymas Nr. 1B-307 „Dėl Lietuvos Respublikos Muitinės informacijos saugumo koncepcijos ir jos įgyvendinimo priemonių plano patvirtinimo“.

darbo planus. Įgyvendinant Lietuvos Respublikos (toliau – LR) Muitinės informacijos saugumo koncepciją, parengtas 2007 metų MISC darbo planas²⁶.

Geroji praktika

Muitinės departamente parengta LR Muitinės informacijos saugumo koncepcija ir sudaromi jos įgyvendinimo darbo planai.

1.4. Informacijos saugos valdymas ir organizavimas

Vidaus reikalų ministro patvirtintuose Tipiniuose duomenų saugos nuostatuose²⁷, užtikrinant sistemų duomenų saugą, nurodoma vadovautis Lietuvos standartu LST ISO/IEC 17799:2002. Standartas rekomenduoja informacijos saugumo priežiūros įgyvendinimo veiksams koordinuoti sudaryti informacijos saugumo valdymo grupę.

Vadovaujantis LR Muitinės informacijos saugumo koncepcija sudarytas Nuolatinis muitinės saugos administravimo komitetas²⁸, parengti jo nuostatai²⁹. Muitinės teritoriniuose skyriuose 2004 metais sudaryti saugos administravimo pakomitečiai³⁰.

LR Muitinės informacijos saugumo koncepcijoje³¹ nurodoma, kad Nuolatinis muitinės saugos koordinavimo komitetas (toliau – Komitetas) koordinuoja informacijos saugumo užtikrinimą Muitinės IS³².

Nuo 2006 m. lapkričio 27 d. Muitinės departamente Nuolatinis muitinės saugos koordinavimo komitetas reorganizuotas į Saugos muitinėje koordinavimo komitetą, jo veikla organizuojama vadovaujantis Komiteto nuostatais³³. Komitetui vadovauja Muitinės departamento generalinio direktoriaus pavaduotojas – vyriausiasis saugos koordinatorius. Komitetą sudaro fizinės

²⁶Muitinės informacinių sistemų centro direktoriaus 2007 m. vasario 2 d. įsakymu Nr. V-22 patvirtintas „Muitinės informacinių sistemų centro 2007 metų darbo planas“.

²⁷ Vidaus reikalų ministro 2003 m. liepos 16 d. įsakymas Nr. 1V-272 „Dėl tipinių duomenų saugos nuostatų patvirtinimo“.

²⁸ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. 1B-284, sudarytas nuolatinis Muitinės saugos administravimo komitetas (2006 m. lapkričio 27 d. patvirtinta nauja redakcija).

²⁹Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. gegužės 31 d. įsakymu Nr. 1B-581 patvirtinti Nuolatinio muitinės saugos administravimo komiteto nuostatai (2006 m. lapkričio 27 d. patvirtinta nauja redakcija).

³⁰ MISC direktoriaus 2004 m. balandžio 13 d. įsakymu Nr. 5R-24 sudarytas Saugos administravimo pakomitetas.

³¹ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. balandžio 29 d. įsakymu Nr. 1B-307 patvirtinta „Lietuvos Respublikos muitinės informacijos saugumo koncepcija“.

³² Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 1B-441 patvirtinti „Lietuvos Respublikos muitinės informacijos saugumo nuostatai“.

³³ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. lapkričio 27 d. įsakymas Nr. 1B-780 „Dėl saugos muitinėje koordinavimo komiteto sudarymo ir jo nuostatų patvirtinimo“.

saugos, dokumentų saugos, IT saugos, darbuotojų saugos ir sveikatos koordinatoriai ir komiteto sekretorė.

Komitetas tiesiogiai vadovauja muitinės įstaigų Saugos administravimo pakomitečiams (toliau – Pakomitečiai), kurie atsakingi už muitinės informacijos ir kito su informacija susijusio turto saugumą savo įstaigos veiklos zonoje. Pakomitečių pagrindinės funkcijos – įgyvendinti muitinės informacijos saugumo politiką ir užtikrinti muitinės informacijos ir kito su informacija susijusio turto saugą savo įstaigos veiklos zonoje³⁴.

Geroji praktika

Muitinės departamente sudarytas Nuolatinis muitinės saugos koordinavimo komitetas, kurio funkcijos užtikrinti muitinės informacijos saugumo koordinavimą.

Valstybiniai auditoriai nustatė, kad audituojamu laikotarpiu Komitetas nevykdė kai kurių MIS saugos nuostatuose numatytų funkcijų: nebuvo parengta Rizikos analizės ataskaita, nebuvo inicijuotas ir atliekamas Muitinės informacijos saugumo auditas, nevykdytos kitos MIS saugos nuostatuose numatytos Muitinės informacijos saugumo kontrolės procedūros³⁵.

2006 metais vyko du Komiteto posėdžiai³⁶. Peržiūrėjus 2006 metų Komiteto posėdžių protokolus, auditoriams nepavyko nustatyti, kaip Komitetas atlieka MIS saugos nuostatuose suformuotos politikos įgyvendinimo kontrolę.

Rizika

Muitinės departamente neužtikrinama Muitinės informacijos saugumo nuostatuose suformuotos politikos įgyvendinimo kontrolė.

Muitinės departamento Vyriausioju saugos koordinatoriumi paskirtas Muitinės departamento generalinio direktoriaus pavaduotojas³⁷, kuris privalo: vadovauti Saugos muitinėje koordinavimo komitetui (toliau – Komitetas), koordinuoti pakomitečių veiklą ir užtikrinti saugos reikalavimų muitinėje vykdymą.

³⁴ , Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 1B-441 patvirtinti “Lietuvos Respublikos muitinės informacijos saugumo nuostatai”

³⁵ MIS nuostatų 30 punktas. Muitinės informacijos saugumo kontrolės procedūros yra informacijos saugumo auditas (toliau – Auditas), informacijos saugumo reikalavimų vykdymo tikrinimas (toliau – Tikrinimas), informacijos saugumo reikiamo lygio palaikymas (toliau – Palaikymas), informacijos saugumo priemonių ir aplinkos stebėjimas (toliau – Stebėjimas), informacijos saugumo pokyčių valdymas (toliau – Pokyčių valdymas).

³⁶ Nuolatinio muitinės saugos koordinavimo komiteto 2006 m. vasario 7 d. posėdžio protokolas Nr. 5B-26 ir 2006 m. rugsėjo 29 d. posėdžio protokolas Nr. 5B-137.

³⁷ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. lapkričio 27 d. įsakymas Nr. 1B-780 “Dėl saugos muitinėje koordinavimo komiteto sudarymo ir jo nuostatų patvirtinimo”.

Į Komiteto sudėtį įtraukti ir kitų Muitinės departamento ir MISC skyrių atstovai, kuriems priskirtos tam tikrų sričių saugos koordinavimo funkcijos:

- MISC Taikomųjų sistemų priežiūros skyriaus viršininkė paskirta informacinių technologijų saugos koordinatore;
- MISC Taikomųjų sistemų priežiūros skyriaus vyriausiasis inspektorius paskirtas duomenų saugos koordinatoriumi;
- Muitinės departamento vyriausiasis darbuotojų saugos ir sveikatos inspektorius paskirtas darbuotojų saugos ir sveikatos koordinatoriumi;
- Muitinės departamento Bendrųjų reikalų skyriaus Įslaptintų dokumentų poskyrio viršininkas paskirtas dokumentų saugos koordinatoriumi;
- Muitinės departamento Pažeidimų prevencijos skyriaus Operatyvaus valdymo poskyrio viršininkas paskirtas fizinės saugos koordinatoriumi.

Komiteto koordinatoriai pagal kompetenciją privalo³⁸:

- organizuoti ir kontroliuoti saugos muitinėje reikalavimų įgyvendinimą;
- kontroliuoti saugos muitinėje reikalavimų vykdymą;
- nuolatos atnaujinti saugos muitinėje teisės aktus, atsižvelgiant į Lietuvos Respublikos ir Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimus bei saugos muitinėje būklę;
- metodiškai vadovauti pakomitečiams;
- vykdyti vyriausiojo saugos koordinatoriaus pavedimus;
- užtikrinti Komitetui patikėtos informacijos, dokumentų ir duomenų saugumą;
- vykdyti kitas teisės aktų nustatytas pareigas.

LR teisės aktuose numatyta³⁹, kad turi būti paskirtas duomenų saugos įgaliotinis. Audituojamu laikotarpiu Muitinės departamente nebuvo paskirtas integruotos MIS saugos įgaliotinis. Muitinės departamentas 2007 m. kovo 21 d. išsiuntė⁴⁰ derinti integruotos MIS duomenų saugos nuostatus, kuriuose numatytas Saugos įgaliotinio paskyrimas.

Rizika

Audituojamu laikotarpiu Muitinės departamente nebuvo paskirtas integruotos MIS saugos įgaliotinis, todėl išlieka rizika, kad nebus vykdomos jo funkcijos.

³⁸ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. lapkričio 27 d. įsakymas Nr. 1B-780 „Dėl saugos muitinėje koordinavimo komiteto sudarymo ir jo nuostatų patvirtinimo“.

³⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 19 d. nutarimas Nr. 451 „Dėl valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių patvirtinimo“ ir vidaus reikalų ministro 2003 m. birželio 16 d. įsakymas Nr. 1V-272 „Dėl tipinių duomenų saugos nuostatų patvirtinimo“.

⁴⁰ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2007 m. kovo 21 d. raštas Informacinės visuomenės plėtros komitetui prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, LR Vidaus reikalų ministerijai ir Valstybinei duomenų apsaugos inspekcijai Nr. 3B-1.4-2635 „Dėl integruotos muitinės informacinės sistemos nuostatų ir saugos nuostatų projekto derinimo“.

1.5. IS rizikos vertinimas

Muitinės departamente veikia viena valstybės IS⁴¹ – Integruota Muitinės informacinė sistema. Lietuvos Respublikos teisės aktuose nurodoma valstybės informacinių sistemų tvarkytojams, rengiant Bendruosius duomenų saugos nuostatus, įvertinti rizikos veiksnius, galinčius turėti įtakos duomenų saugumui⁴².

MIS saugos nuostatuose numatyta⁴³, kad Muitinė pasirinko bendrosios rizikos analizės strategijos kombinuotąjį variantą, kurį sudaro tokie žingsniai:

- Iš pradžių atliekama informacinių sistemų, informacijos ne informacinėse sistemose ir susijusio materialiojo turto bendrojo lygio analizė ir nustatomi šių informacijos išteklių svarbumo muitinei lygiai.
- Muitinė pasirenka, kokio svarbumo lygio informacijos išteklių išsami rizikos analizė bus atliekama.
- Visiems kitiems informacijos ištekliams, kurių išsamios rizikos analizės nuspręsta neatlikti, taikomos bendrosios apsaugos priemonės (ugniasienės, antivirusinės programos, įsilaužimų į muitinės tinklą aptikimo programos ir kt.), atsižvelgiant į finansinius ir žmogiškuosius išteklius.

Muitinės informacijos saugumo rizikos analizė turėtų būti įforminama dokumentu – Rizikos įvertinimo ataskaita, kuriai turi pritarti Komiteto nariai balsų dauguma. MIS nuostatuose numatytos informacijos saugumo rizikos analizės ir rizikos valdymo procedūros, IS grėsmių vertinimo ir pažeidžiamumų nustatymo bei IS kontrolės priemonių parinkimo tvarkos.

Audituojamu laikotarpiu Muitinės departamento IS rizikos vertinimas nebuvo atliktas, IS rizikos vertinimas numatytas 2007 metų MISC darbo plane. Paskutinė Muitinės departamento IS rizikos analizė atlikta 2002 metais⁴⁴. Valstybiniai auditoriai mano, kad atlikta IS rizikos analizė nebuvo išsami, pateiktame dokumente nenurodomi IS darbingumo atstatymo ir kritinio neveikimo laikai. UAB „Hewlett-Packard“ 2005 m. parengė dokumentą „Veiklos tęstinumo planas ir atstatymo procedūros“, kuriame buvo įvardyti minėtieji terminai, numatytos priemonės ir galimybės muitinės

⁴¹ Valstybės informacinė sistema – valstybės institucijai teisės aktų nustatytais funkcijoms, išskyrus vidaus administravimą, atlikti reikiamos informacijos apdorojimo procesus (duomenų ir dokumentų tvarkymo, skaičiavimo, bendravimo nuotoliniu būdu ir t.t.) vykdanči sistema, kuri veikia informacinių technologijų pagrindu (žr. Vyriausybės 2004 m. balandžio 19 d. nutarimas Nr. 451 „Dėl valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių patvirtinimo“).

⁴² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. rugsėjo 4 d. nutarimo Nr. 952 „Dėl duomenų apsaugos valstybės ir vietos savivaldos informacinėse sistemose“ (Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimo Nr. 2105 redakcija).

⁴³ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 1B-441 patvirtinti „Lietuvos Respublikos muitinės informacijos saugumo nuostatai“.

⁴⁴ Saugos projekto rangovo UAB „Hewlett-Packard“ parengtas saugos projekto dokumentas „Pavojingiausių saugos rizikos veiksnių įvertinimo ataskaita“.

veiklos procesams užtikrinti. Buvo esminių Muitinės departamento informacinio turto pokyčių, todėl atlikta rizikos analizė yra pasenusi. Valstybiniai auditoriai abejoja 2007 metų Strateginio planavimo metodikos 3 priede⁴⁵ nustatytų uždavinių ir priemonių įgyvendinimo vertinimo kriterijų pagrįstumu ir tinkamumu, nes neįvertinta visa IS rizika.

Rizika

	Neatlikus visos Muitinės departamento IS rizikos analizės, ne visai užtikrinama IS sauga ir, keičiantis informaciniam turtui, gali būti parinktos netinkamos rizikos valdymo ir kontrolės priemonės.
---	--

MISC direktoriaus P. Jakavonio teigimu, iki 2007 metų pabaigos bus rengiamas rizikos veiksnių valdymo planas, remiantis parengta rizikos veiksnių analizės ataskaita, kuri bus teikiama Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos Informacinės politikos departamentui.

1.6. IS įteisinimas ir informacijos saugos politikos dokumentavimas

IS įteisinimas

Muitinės departamente veikia viena valstybės IS, tai – Integruota muitinės informacinė sistema. Valstybės informacinių sistemų steigimą ir įteisinimą reglamentuoja Vyriausybės nutarimas.⁴⁶ Šio nutarimo reikalavimams įgyvendinti buvo parengtas ir patvirtintas priemonių planas⁴⁷.

Muitinės informacinės sistemos nuostatai patvirtinti 2000 metais⁴⁸. 2006 metais baigtas įgyvendinti investicijų projektas „Muitinės informacinės sistemos kūrimas“, kurio tikslas buvo sukurti Integruotą MIS. IS kūrimas reglamentuotas IVPK direktoriaus įsakymu patvirtinta⁴⁹ Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodika ir patvirtintais reikalavimais valstybės informacinių sistemų specifikacijoms. Muitinės departamente iki 2007 m. gegužės 31 d. numatyta parengti IS specifikacijos projektą ir pateikti jį derinti, o iki 2007 m. birželio 4 d. pateikti IVPK

⁴⁵ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus patvirtintas Strateginio planavimo metodikos 3 priedas „Informacija apie dalyvavimą tarpinstitucinėje programoje 2007 m.“.

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 19 d. nutarimas Nr. 451 „Dėl Valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių patvirtinimo“ 23 punktas.

⁴⁷ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. spalio 4 d. įsakymas Nr. 1B-648 „Dėl integruotos muitinės informacinės sistemos įteisinimo dokumentų patvirtinimo“.

⁴⁸ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2000 m. sausio 18 d. įsakymas Nr. 10 „Dėl muitinės informacinės sistemos nuostatų patvirtinimo“.

⁴⁹ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 15 d. įsakymas Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“.

sistemos priėmimo ir tinkamumo eksploatuoti aktą. Valstybinių auditorių nustatyta neatitiktis LR teisės aktams pateikti 3 priedo 1 lentelėje.

MISC buvo numatęs iki 2007 m. kovo 30 d. patvirtintų Integruotos muitinės informacinės sistemos nuostatų ir duomenų saugos nuostatų kopijas pateikti IVPK registruoti. Audito metu integruotos muitinės informacinės sistemos nuostatų projektas buvo derinamas su IVPK⁵⁰ ir VRM⁵¹.

Rizika

	Muitinės departamentas nesilaiko priemonių plane numatytų terminų. Integruotos muitinės informacinės sistemos nuostatų ir duomenų saugos nuostatų projektai buvo derinami audito metu, nors buvo numatyta iki 2007 m. kovo 30 d. pateikti šių dokumentų kopijas IVPK registruoti.
---	---

IVPK atkreipė dėmesį, kad integruota muitinės informacinė sistema priskirtina ne antrajai svarbumo kategorijai, o pirmajai. Valstybiniai auditoriai mano, kad integruota muitinės informacinė sistema, vadovaujantis Informacijos klasifikavimo pagal duomenų grupes rekomendacijomis, turėtų būti priskiriama pirmajai svarbumo kategorijai, nes integruotos MIS duomenų praradimas gali turėti sunkių padarinių valstybei⁵².

Šiuo metu IVPK įregistruoti šių informacinių sistemų projektai ir nuostatai (2 lentelė). Valstybiniai auditoriai nustatė, kad IVPK įregistruoti Muitinės departamento dokumentai yra pasenę ir neatitinka tikrovės.

2 lentelė. Informacinių sistemų nuostatų, specifikacijų registravimas

Data	Sutrumpintas vardas	Visas pavadinimas	Užsakovas
1994-11-08	MIS – tranzitas	Muitinės informacinė sistema „Muitinio tranzito procedūros kontrolė“ Muitinės informacinė sistema (MIS). Projekto metmenys. Konceptija ir jos įgyvendinimo priemonių planas	Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
1996-03-25	KIS „Tranzitas“	Muitinio tranzito procedūros kontrolės kompiuterizuotos informacinės sistemos 5 etapas (Sistemos tobulinimas)	Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
2000-01-27		Muitinės informacinės sistemos nuostatai	

Šaltinis: Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie LR Vyriausybės

⁵⁰ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. balandžio 2 d. raštas Nr. S-392 „Dėl informacinės sistemos nuostatų projekto derinimo“.

⁵¹ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2007 m. balandžio 12 d. raštas Nr. ID-3043(13) „Dėl integruotos muitinės informacinės sistemos nuostatų ir duomenų saugos nuostatų derinimo“.

⁵² Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro 2003 m. sausio 27 d. įsakymo Nr. V-33 „Dėl Informacijos klasifikavimo pagal duomenų grupes rekomendacijų patvirtinimo“ 6.1. punktas „pirmoji kategorija suteikiama informacinei sistemai, kurioje nors vienos tvarkomos duomenų grupės vienos ar daugiau savybių praradimas gali sukelti ypač sunkių padarinių valstybei;“.

Investicijų projekto „Muitinės informacinės sistemos kūrimas“ įgyvendinimo metu buvo kuriamos integruotos muitinės informacinės sistemos posistemės, kurioms įdiegti buvo sudaromos darbo grupės, tvirtinamos Muitinės departamento generalinio direktoriaus įsakymais, rengiami vartotojų reikalavimai (techninės užduotys), funkcinės specifikacijos (detalaus projektavimo dokumentas), priėmimo testų planai (testų scenarijai).

Informacijos saugos politikos dokumentavimas

Valstybės informacinių sistemų tvarkytojai, vadovaudamiesi Tipiniais duomenų saugos nuostatais, patvirtintais vidaus reikalų ministro,⁵³ turi parengti ir, suderinę su Vidaus reikalų ministerija, patvirtinti IS duomenų saugos nuostatus. Jie kartu su rengtinomis detaliomis instrukcijomis, procedūrų aprašymais ir saugaus darbo su duomenimis tvarka apibrėžia IS saugumo politiką.

Atliekant integruotos MIS kūrimo darbus, saugos projekto rangovas „Hewlett-Packard“ parengė šiuos saugos projekto dokumentus: „Rizikos įvertinimo ataskaita“, „Saugos politika“, „IT saugos architektūra“, „Stambaus masto projektavimas“ ir „Detalus projektavimas“.⁵⁴ Saugos projekto rangovo pateikti dokumentai buvo naudojami rengiant Muitinės informacijos saugumo nuostatus.

Muitinės departamente yra patvirtinti Muitinės informacijos saugumo nuostatai,⁵⁵ į kuriuos įtrauktos Saugaus darbo su duomenimis ir Vartotojų administravimo taisyklės MISC ir MKT. MIS nuostatai taikomi tik neįslaptintos informacijos saugumui užtikrinti Lietuvos Respublikos muitinėje. Audito metu 2007 m. kovo 21 d. integruotos muitinės informacinės sistemos duomenų saugos nuostatai pateikti VRM derinti⁵⁶. MIS nuostatai parengti vadovaujantis HP projekto metu parengtais saugos dokumentais⁵⁷, informacijos sauga užtikrinama vadovaujantis Muitinės informacijos saugos taisyklėmis⁵⁸.

Įgyvendinant LR Muitinės informacijos saugumo koncepcijos planą, buvo parengtos Saugaus darbo su duomenimis ir Vartotojų administravimo taisyklės MISC ir Muitinės kriminalinėje tarnyboje (toliau – MKT). Šios taisyklės netvirtintos atskiru dokumentu, tačiau

⁵³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997-09-04 nutarimo Nr. 952 „Dėl duomenų apsaugos valstybės ir vietos savivaldos informacinėse sistemose“ (Vyriausybės 2002-12-31 nutarimo Nr. 2105 redakcija).

⁵⁴ UAB „Hewlett-Packard“ projekto „Organizacijos IT architektūra. Sauga“ parengti dokumentai.

⁵⁵ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 1B-441 patvirtinti „Lietuvos Respublikos muitinės informacijos saugumo nuostatai“.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerijos 2007 m. balandžio 12 d. raštas Nr. 1D-3043(13) „Dėl integruotos muitinės informacinės sistemos nuostatų ir duomenų saugos nuostatų derinimo“.

⁵⁷ Muitinės departamento ir UAB „Hewlett-Packard“ 2001 m. rugsėjo 14 d. sutarties Nr. BZR029LT-53 projekto „Organizacijos IT architektūra. IT paslaugų valdymas“ dokumentas „Saugos politika“.

⁵⁸ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. rugpjūčio 10 d. įsakymu Nr. 1B-50 patvirtintos „Muitinės informacijos tvarkymo taisyklės“.

įtrauktos į MIS nuostatus. Įgyvendinant Muitinės informacijos saugos koncepcijos planą iki 2005 m. spalio 31 d., turėjo būti parengtas Nenumatytų situacijų valdymo planas MISC, bet šio dokumento rengimo data perkelta į 2007 metų MISC darbo planą.

Rizika

Valstybiniai auditoriai mano, kad, nesudarius nenumatytų situacijų valdymo plano, neužtikrinama, kad Muitinės IS tinkamai veiks atsitikus nenumatytiems įvykiams.

1.7. Investiciniai projektai ir jų valdymas

Muitinės departamentas, dalyvaudamas tarpinstitucinėje Lietuvos informacinės visuomenės plėtros programoje ir įgyvendindamas Vyriausybės prioritetą „Plėtoti informacinę visuomenę“, 2007 metais numatė 19 791 tūkst. Lt⁵⁹ asignavimų poreikį. Siekiant efektyviai naudotis elektroninio deklaravimo galimybėmis, numatoma toliau tobulinti integruotą muitinės informacinę sistemą, tęsti pradėtus projektus ir užtikrinti pakankamą muitinės kompiuterizavimo lygį.

Parengti 2007–2009 metų valstybės kapitalo investicijų programos investicijų projektai „Elektroninė muitinė: muitinės elektroninių paslaugų tobulinimas“, „Elektroninė muitinė: kontrolės stiprinimas“, „Elektroninė muitinė: informacinių sistemų patikimumo ir saugumo užtikrinimas“. Planuojama projektų trukmė – iki 2013 metų, jų veiklos apima elektroninės muitinės ir ne popierinės muitinės bei tarptautinės prekybos aplinkos dalių sukūrimą. 2007 metais numatoma pradėti ES automatizuotos importo ir automatizuotos eksporto, Ekonominių operatorių registravimo, išankstinių elektroninių pranešimų ir duomenų rinkinių apdorojimo, Lietuvos muitinės vidinės komunikacijos ir visuomenės informavimo sistemų projektavimą⁶⁰.

1.8. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2006 m. vykdytų viešųjų pirkimų vertinimas

Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2006 metais vykdė aštuoniolika su IS susijusių pirkimų. Valstybiniai auditoriai viešiesiems pirkimams vertinti pasirinko penkis skirtingo pobūdžio pirkimus (3 lentelė).

⁵⁹ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus patvirtintas Strateginio planavimo metodikos 3 priedas „Informacija apie dalyvavimą tarpinstitucinėje programoje 2007 m.“.

⁶⁰ Muitinės informacinių sistemų centro 2007 m. sausio 10 d. 2006 m. veiklos ataskaita.

3 lentelė. 2006 m. vykdyti viešieji pirkimai atrinkti detalesniam testavimui

Nr.	Pavadinimas	Pirkimo suma, tūkst. Lt	Pirkimo Nr.	Pirkimo pradžia*	Pirkimo būdas	Pastabos	Perkančioji organizacija
1.	Lietuvos muitinės duomenų saugyklos plėtra	3055,728		2006-01-01	Atviras konkursas		CPVA
2.	Microsoft programinės įrangos pagal korporatyvinės prenumeratos sutarties (ESA) licencijų nuomos sąlygas licencijų nuoma	4183,430	44116	2006-09-08	Atviras konkursas		Muitinės departamentas
3.	Rizikos įvertinimo ir kontrolės sistemos programinės ir techninės įrangos pirkimas	5821,186	43758	2006-08-25	Atviras konkursas		Muitinės departamentas
4.	Kompiuterinės technikos pirkimas	3010,027**	41611	2006-06-07	Atviras konkursas	Sudaryta preliminarieji pirkimo-pardavimo sutartis, pagal kurią 2006 m. sudarytos dvi pagrindinės sutartys: 1) bendra sutarties kaina 2060,834 Lt; 2) bendra sutarties kaina 949,192 Lt.	Muitinės departamentas
5.	Papildomos įrangos HP Superdome tarnybinių stočių didelio patikimumo sprendimui įgyvendinti pirkimas	10813,999**	–	2006-09-19	Neskelbiamos derybos	Sudaryta preliminarieji pirkimo-pardavimo sutartis, pagal kurią 2006 m. sudaryta viena pagrindinė sutartis; bendra sutarties kaina 2385,805 Lt;	Muitinės departamentas

Šaltinis – Valstybės kontrolė

* - Skelbimo paskelbimo data arba kvietimo dalyvauti derybose pateikimo tiekėjui data.

** - Nurodyta preliminariosios sutarties bendra apimtis.

Valstybiniai auditoriai atliko vertinti pasirinktų pirkimo dokumentų bei sudarytų sutarčių peržiūrą. Buvo vertinama IS keliamų tikslų ar įrangos specifikacijos reikalavimų pagrįstumas ir įsigytos įrangos atitiktis pirkimo dokumentacijoje paskelbtai specifikacijai. Toliau pateikiami esminiai pastebėjimai dėl peržiūrėtų pirkimų dokumentų.

- Lietuvos muitinės duomenų saugyklos plėtra: įsigytos Lietuvos muitinės duomenų saugyklos plėtros paslaugos.
- Muitinės departamentas pagal Korporatyvinės Prenumeratos Sutarties (ESA) licencijų nuomos sąlygas 36 mėnesiams išsinuomojo⁶¹ Microsoft programinės įrangos licencijas su pristatymu ir garantine priežiūra. Išsinuomotų programinės įrangos licencijų specifikacija⁶² atitinka Atviro konkurso dokumentų reikalavimus⁶³.
- RIKS programinės ir techninės įrangos viešojo pirkimo atviras konkursas – įsigyta techninė ir programinė įranga.
- Kompiuterinės technikos pirkimo konkursai: 2007 m. kovo 23 d. atlikę patikrinimą Muitinės departamento sandėliuose, valstybiniai auditoriai nustatė, kad Muitinės departamentui pagal 2006 m. gruodžio 12 d. sutartį Nr. SUT061213ASA2-01/11B-279 pateikta kompiuterinė įranga atitinka konkurso dokumentuose nurodytą techninę specifikaciją.
- Papildomos įrangos HP Superdome tarnybinių stočių didelio patikimumo sprendimui įgyvendinti pirkimas: įsigyta techninė ir programinė įranga.

⁶¹ UAB „Blue Bridge“ ir Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2006 m. lapkričio 22 d. sutartis „Microsoft programinės įrangos pagal Korporatyvinės Prenumeratos Sutarties (ESA) licencijų nuomos sąlygas licencijų nuomos 3 metų laikotarpiui sutartis“ Nr. 11B-248.

⁶² UAB „Blue Bridge“ ir Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2006 m. lapkričio 22 d. sutartis „Microsoft programinės įrangos pagal Korporatyvinės Prenumeratos Sutarties (ESA) licencijų nuomos sąlygas licencijų nuomos 3 metų laikotarpiui sutartis“ Nr. 11B-248 1 priedas (Programinės įrangos licencijų specifikacija).

⁶³ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. rugsėjo 1 d. patvirtinti Atviro konkurso dokumentai „Microsoft programinės įrangos pagal Korporatyvinės Prenumeratos Sutarties (ESA) licencijų nuomos sąlygas licencijų nuomos 3 metų laikotarpiui viešasis pirkimas“.

1.9. Informacinių sistemų ir informacijos saugos procedūrų dokumentavimas

Informacinių sistemų procedūrų dokumentavimas

Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodiniai dokumentai⁶⁴ ir LST ISO/IEC 17799:2004 standartas⁶⁵ reglamentuoja IS naudojimą, administravimą ir priežiūrą. Valstybės informacinių sistemų kūrimo metodiniuose dokumentuose rekomenduojama, eksploatuojant valstybės informacines sistemas, vesti informacinių sistemų eksploatavimo žurnalą ir fiksuoti visus informacinių sistemų sutrikimus bei visas vartotojų pastabas. Peržiūrint informacinių sistemų eksploatacijos žurnalą, nurodoma spręsti, ar reikia rengti informacinių sistemų tobulinimo specifikaciją. Taip pat Muitinės departamente parengtas Pakeitimų valdymo procedūros projektas.

MIS nuostatuose numatyta, kad, sutrikus muitinės IS darbui ar informacinių technologijų paslaugų teikimui, visi muitinės pareigūnai ar darbuotojai turi kreiptis į Muitinės informacinių technologijų paslaugų centrą (toliau – ITPC). Siekiant nustatyti muitinės ITPC darbo tvarką, buvo patvirtintos ITPC darbo taisyklės⁶⁶, jos parengtos vadovaujantis dokumentu „Incidentų ir problemų valdymo proceso projektavimas“⁶⁷. ITPC veiklos schema pateikiama 4 priede. Valstybiniai auditoriai nustatė, kad muitinės pareigūnai ir darbuotojai vadovaujasi šiomis taisyklėmis, kreipdamiesi į ITPC. ITPC darbuotojai į incidentus reaguoja pagal numatytą tvarką.

Geroji praktika

Muitinės departamente reglamentuota kompiuterinės ir programinės įrangos gedimų šalinimo tvarka, kurioje pateikti galimi ITPC specialisto veiksmai, nurodomi papildomi veiksmai, jei padarinių nepavyksta pašalinti.

Nors Lietuvos Respublikos teisės aktai nereglamentuoja testavimo ir darbinės aplinkų atskyrimo, MIS nuostatuose nurodoma, kad MIS plėtros metu testavimo (mokymo) aplinka turi būti atskirta nuo gamybinės aplinkos, siekiant sumažinti neteisėto priėjimo prie duomenų ir jų

⁶⁴ Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. spalio 15 d. įsakymas Nr. T-131 „Dėl valstybės informacinių sistemų kūrimo metodinių dokumentų patvirtinimo“.

⁶⁵ Lietuvos standartas. Informacijos technologija. Informacijos saugumo valdymo praktikos kodeksas (tapatus ISO/IEC 17799:2000). 6.3 dalis „Reagavimas į saugumo incidentus ir triktis“.

⁶⁶ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. birželio 10 d. įsakymas Nr. 1B-417 „Dėl Muitinės informacinių technologijų centro darbo tvarkos taisyklių patvirtinimo“.

⁶⁷ Muitinės departamento ir UAB „Hewlett-Packard“ 2001 m. rugsėjo 14 d. sutarties Nr. BZR029LT-53 projekto „Organizacijos IT architektūra. IT paslaugų valdymas“ dokumentas Nr. BZG0096-1118V1.01 „Incidentų ir problemų valdymo proceso projektavimas“.

vientisumo pažeidimo riziką. Valstybiniai auditoriai nustatė, kad Muitinės departamente testavimo (mokymo) ir darbinės (gamybinės) aplinkos atskirtos.

Geroji praktika

Muitinės departamente numatytas MIS testavimo ir darbinės aplinkų atskyrimas MIS plėtros metu.

Už reagavimą į IT naudojimo ir integruotos MIS arba jos sudėtinių dalių funkcionavimo sutrikimus atsako Muitinės informacinių technologijų paslaugų centras (toliau – ITPC). Už reagavimą į kitus informacijos saugumo pažeidimus atsako Komitetas, kuris inicijuoja saugumo pažeidimų tyrimą, kontroliuoja tyrimo eigą, teikia siūlymų Muitinės departamento generaliniam direktoriui dėl Informacijos saugumo pažeidimo tyrimo darbo grupės sudarymo [...]. Darbuotojai privalo pranešti apie informacijos saugumo incidentus savo įstaigos Pakomitečiui, kuris informuoja Komitetą⁶⁸.

Siekiant užtikrinti tinkamą MISC nešiojamųjų kompiuterių naudojimą ir priežiūrą, buvo patvirtintos MISC nešiojamųjų kompiuterių naudojimo ir priežiūros taisyklės⁶⁹, kurių rekomenduojama laikytis ir Muitinės departamento bei kitų muitinės įstaigų pareigūnams ir darbuotojams⁷⁰.

Muitinės departamente inventorizuotas taikomosios programinės įrangos sąrašas ir patvirtintos MISC kuriamos Programinės įrangos registravimo taisyklės⁷¹. MISC kuriamos programinės įrangos elektroninių anketų duomenys įvedami į Programinės įrangos registravimo informacinę sistemą (toliau – PIRIS). Audito metu Muitinės departamente buvo patvirtintas Muitinėje naudojamos standartinės programinės įrangos sąrašas, numatyta parengti ir papildomos programinės įrangos sąrašus.

Muitinės departamente parengtas Pakeitimų valdymo tvarkos projektas, Nenumatytų situacijų plano patvirtinimas numatytas 2007 metų MISC darbo plane⁷².

⁶⁸ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 1B-441 patvirtinti „Lietuvos Respublikos muitinės informacijos saugumo nuostatai“.

⁶⁹ Muitinės informacinių sistemų centro direktoriaus 2005 m. vasario 17 d. įsakymas Nr. V-26 „Dėl Muitinės informacinių sistemų centro nešiojamų kompiuterių naudojimo ir priežiūros taisyklių patvirtinimo“.

⁷⁰ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 1B-441 patvirtinti „Lietuvos Respublikos muitinės informacijos saugumo nuostatai“.

⁷¹ Muitinės informacinių sistemų centro direktoriaus 2005 m. birželio 1 d. įsakymas Nr. V-92 „Dėl programinės įrangos registravimo“.

⁷² Muitinės informacinių sistemų centro direktoriaus 2007 m. vasario 2 d. įsakymu Nr. V-22 patvirtintas „Muitinės informacinių sistemų centro 2007 metų darbo planas“.

Informacijos atsarginių kopijų darymo, informacijos ir tinklo paslaugų atstatymo procedūros aprašytos MIS nuostatuose. Vadovaujamosi rangovų pateiktomis atsarginių kopijų darymo rekomendacijomis ir UAB „Hewlett-Packard“ parengtu dokumentu „*Backup and recovery design and implementation*“. Valstybiniai auditoriai nustatė, kad Muitinės departamento tinkle vykstantys procesai stebimi naudojant *HP Openview operations* ir *HP Network node management* programinę įrangą. Valstybiniai auditoriai nustatė, kad procedūra veikianti, bet ji neformalizuota.

Vartotojų grupių funkcijoms koordinuoti ir nustatyti buvo patvirtintos Teisės dirbti ASYCUDA sistemoje ir Bendrojo administracinio dokumento priedų administravimo sistemoje suteikimo, pakeitimo ir atšaukimo taisyklės⁷³. Muitinės departamente atnaujinta ir įdiegta MIS vartotojų registravimo tvarka ir iki 2007 metų pabaigos numatoma įdiegti kompiuterių vartotojų autentiškumo nustatymo sistemą *Microsoft Active Directory*⁷⁴. ASYCUDA sistemai neveikiant taikoma importo ir eksporto įforminimo tvarka⁷⁵ bei parengtos tranzito grįžtamosios procedūros naudojimo taisyklės⁷⁶.

Muitinės pareigūnai su saugaus darbo su duomenimis Muitinėje principais supažindinami Muitinės mokymo centro parengtuose nuotolinio mokymo kursuose „Lietuvos muitinės informacijos vartotojų saugus darbas su duomenimis“⁷⁷.

Geroji praktika

Muitinės departamente, užtikrinant MIS nuostatų įgyvendinimą ir naujų MIS vartotojų saugaus darbo su duomenimis įgūdžius, parengtos specializuotos mokymo programos.

⁷³ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. birželio 20 d. įsakymas Nr. 1B-435 „Dėl Teisės dirbti ASYCUDA sistemoje ir Bendrojo administracinio dokumento priedų administravimo sistemoje suteikimo, pakeitimo ir atšaukimo taisyklių patvirtinimo“.

⁷⁴ Muitinės informacinių sistemų centro direktoriaus 2007 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. V-34 „Dėl kompiuterių vartotojų autentiškumo nustatymo sistemos *Microsoft Active Directory* diegimo priemonių plano patvirtinimo“.

⁷⁵ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. liepos 1 d. įsakymas Nr. 1B-465 „Dėl Bendrojo administracinio dokumento importo ir eksporto rinkinių įforminimo ir duomenų apdorojimo Muitinės informacinių sistemų centro tarnybinių stočių pertvarkymo atveju“.

⁷⁶ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2005 m. balandžio 25 d. įsakymas Nr. 1B-298 „Dėl Tranzito deklaracijos duomenų priėmimo, tikrinimo ir įforminimo, Bendrijos/bendrają tranzito procedūrą atliekant NCTS sistemos priemonėmis, taisyklių, tikrinimo rezultatų kodų klasifikatoriaus, naudojamo tranzito deklaracijai įforminti, tipinės formos „TC11 KVITAS“ ir garantijų negaliojimo kodų klasifikatorių patvirtinimo“.

⁷⁷ Muitinės mokymo centro direktoriaus 2006 m. gegužės 17 d. patvirtinta Nuotolinio kurso „Lietuvos muitinės informacijos vartotojų saugus darbas su duomenimis“ programa.

1.10. IS auditai Muitinės departamente prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos

IS auditai

Vidaus audito tarnyba kas trejus metus turi įvertinti institucijos vidaus kontrolės sistemą.⁷⁸ Tam tikrų vidaus kontrolės sričių įvertinimas turi būti atliekamas skaidant vidaus kontrolės sistemą į audito sritis, kurių auditas turi būti numatomas strateginiuose ir metiniuose tarnybų planuose. Vidaus audito profesinės praktikos standartai⁷⁹ tokia sritimi laiko informacijos saugumą.

Audituojamu laikotarpiu, Muitinės departamento Vidaus audito tarnyba (toliau – VAT) specializuotų informacinių sistemų auditų neatliko. 2006 metais atliktas MAKIS B ataskaitos auditas, kurio metu buvo nagrinėti keli procesai. Muitinės departamento VAT viršininko A. Gedgaudo teigimu, rengiant 2007 m. VAT veiklos planą⁸⁰ ir įvertinus rizikas, IS auditai nebuvo numatyti. VAT kasmet atlieka biudžeto asignavimų programų auditus. 2007 metais numatyta, atlikus visų programų preliminarą apžvalgą, tarp jų – programos „LR e-muitinės diegimas ir ją aptarnaujančių IS priežiūra“⁸¹, nuspręsti, kurią programą audituoti. Muitinės departamento VAT viršininko A. Gedgaudo teigimu, tikėtina, kad minėta programa bus audituojama, nes jai bus skiriama beveik 18 mln. Lt (antra pagal finansavimo dydį).

Muitinės informacinių sistemų centre 2005 metų sausio mėnesį atliktas Integruotos muitinės informacinės sistemos programos auditas. Auditą atliko UAB „Metasite Business Solutions“ ir UAB „Informacinių technologijų audito grupė“ pagal jungtinės veiklos sutartį⁸².

Pagrindinis atlikto audito tikslas – patikrinti 2000–2005 metais vykdytų Integruotos muitinės informacinės sistemos programos bei ją sudariusių projektų valdymo brandos lygį bei adekvatumą ir pateikti rekomendacijas, kokiose srityse ir kaip turėtų būti tobulinamas informacinių technologijų funkcijos valdymas organizacijoje. IT auditas apėmė šias sritis:

- IT planavimas ir organizavimas
- IT pirkimai ir diegimas
- IT naudojimas ir aptarnavimas
- IT monitoringas

⁷⁸2002-12-10 Lietuvos Respublikos vidaus kontrolės ir vidaus audito įstatymas Nr. IX-1253, 5 str. 6 p..

⁷⁹ Vidaus audito standartas 2110 A2 „Rizikos valdymas“ ir jo paaiškinimas 2100-2 „Informacijos saugumas“.

⁸⁰Muitinės departamento Vidaus audito tarnybos viršininko 2007 m. sausio 18 d. patvirtintas „Muitinės departamento Vidaus audito tarnybos 2007 m. veiklos planas“.

⁸¹ 2007 metų programos aprašymas „Lietuvos Respublikos elektroninės muitinės diegimas ir ją aptarnaujančių informacinių sistemų priežiūra“.

⁸²2006 m. vasario 7 d. „Integruotos muitinės informacinės sistemos programos audito ataskaita“ Nr. ITAG/512S-GG.1 R56.

IT audito metu buvo analizuojami išvardytose srityse vykstantys procesai ir jų valdymas bei kontrolė. Auditas buvo atliekamas 2005 metų gruodžio mėnesį, audito ataskaita pateikta 2006 m. vasario 7 d.

Muitinės departamento VAT peržiūrėjo UAB Informacinių technologijų audito grupės (toliau – ITAG) ir UAB „Santa Monica Networks“ audito ataskaitų rekomendacijų įgyvendinimą⁸³ vykdydama Europos Audito Rūmų 2004 m. TNI ir DAS audito ataskaitos rekomendacijų įgyvendinimo priežiūrą bei Europos Komisijos pavedimus dėl šių rekomendacijų įgyvendinimo (VAT koordinavo ir rengė atsakymus Europos Audito Rūmams ir Europos Komisijai⁸⁴).

IS saugos auditai

Tipiniuose duomenų saugos nuostatuose⁸⁵ numatyta, kad institucijų bendrieji duomenų saugos nuostatai ir kiti saugumo politiką reglamentuojantys teisės aktai iš esmės peržiūrimi ir prireikus keičiami ne rečiau kaip kartą per metus atliekant auditą, kurį organizuoja saugos įgaliotinis. MIS nuostatuose nustatytas reikalavimas kasmetiniam auditui, bet audituojamu laikotarpiu auditas nebuvo atliktas.

Muitinės departamento MIS nuostatuose, kaip nurodyta ir Lietuvos Respublikos teisės aktuose⁸⁶, numatyta⁸⁷, kad Muitinėje kiekvienais metais, ne vėliau kaip iki gruodžio 24 d., atliekamas informacijos saugumo auditas. Auditą inicijuoja ir jo atlikimą koordinuoja Komitetas. Audito vykdytojus skiria Muitinės departamento generalinis direktorius Komiteto teikimu. Audituojamu laikotarpiu šis auditas nebuvo atliktas. Į Muitinės departamento MIS nuostatus ši Komiteto funkcija įtraukta 2006 m. birželio 30 d., Komiteto veiklą reglamentuojantys nuostatai patvirtinti 2006 m. lapkričio 27 d.

2005 m. sausio–vasario mėn. atliktas Muitinės informacinių sistemų išorinio pažeidžiamumo auditas⁸⁸. Šio audito tikslas – patikrinti ir įvertinti tam tikrų Muitinės informacinių išteklių, viešai prieinamų iš interneto, saugos lygį galimų nesankcionuotų įsibrovimo atvejų požiūriu. Įvertinimo metu buvo tiriama ir vertinama nurodytų Muitinės informacinių sistemų

⁸³ UAB „Santa Monica Networks“ atlikto Muitinės informacinių sistemų išorinio pažeidžiamumo audito rekomendacijų įgyvendinimas.

⁸⁴ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2006 m. birželio 27 d. raštas Europos Komisijai ir 2005 m. liepos 5 d. raštas Nr. 3B-17.1/1-7561 Europos Audito Rūmams.

⁸⁵ Vidaus reikalų ministerijos 2003 m. birželio 16 d. įsakymas Nr. 1V-272 „Dėl tipinių duomenų saugos nuostatų patvirtinimo“.

⁸⁶ Vidaus reikalų ministro 2003 m. birželio 16 d. įsakymas Nr. 1V-272 „Dėl tipinių duomenų saugos nuostatų patvirtinimo“.

⁸⁷ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 1B-441 patvirtintų Lietuvos Respublikos muitinės informacijos saugumo nuostatų 16 punktas.

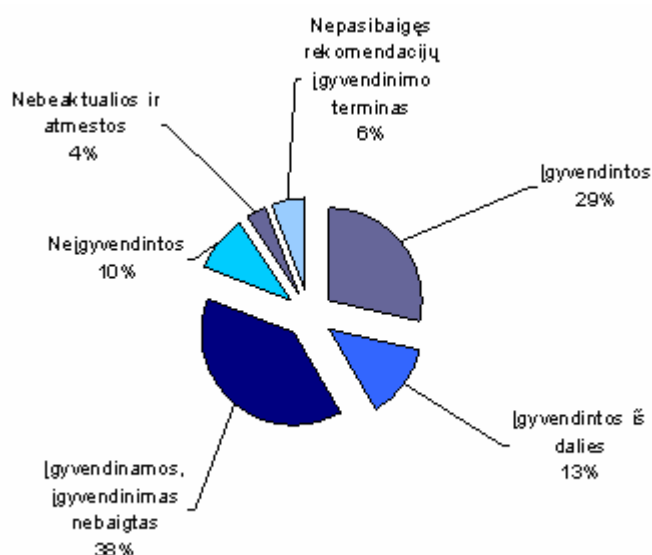
⁸⁸ Muitinės informacinių sistemų išorinio pažeidžiamumo audito ataskaita pateikta UAB „Santa Monica Networks“ pagal sutartį Nr. P20041221MISC 2005-02-07.

išteklų (iš viso 9 serverių) galimi pažeidžiamumai ir jų svarba galimos žalos požiūriu, prisijungiant iš interneto. Papildomai tokiu pat būdu buvo tiriamas ir vertinamas prisijungimas prie serverio asy1.cust.lt iš vidinio tinklo.

Valstybiniai auditoriai atliko UAB „Santa Monica Networks“ atlikto Muitinės informacinių sistemų išorinio pažeidžiamumo audito ir Integruotos muitinės informacinės sistemos programos audito ataskaitose pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo peržiūrą. 2007 m. vasario 1 d. iš MISC gautas užpildytas rekomendacijų įgyvendinimo planas.

Atliktą pateiktų rekomendacijų įgyvendinimo peržiūrą, valstybiniai auditoriai nustatė, kad Integruotos muitinės informacinės sistemos programos audito ataskaitoje⁸⁹ pateiktos 84 rekomendacijos. 2007 m. sausio mėn. įgyvendintos 24 rekomendacijos, įgyvendinamos ir nebaigtos įgyvendinti – 33, įgyvendintos iš dalies – 11, neįgyvendintos – 8, nebeaktualios ir atmestos – 3, o 5 rekomendacijoms nepasibaigęs įgyvendinimo terminas (2 pav.).

2 pav. Integruotos muitinės informacinės sistemos programos audito metu pateiktų rekomendacijų įgyvendinimas 2007 m. vasario mėnesio duomenimis

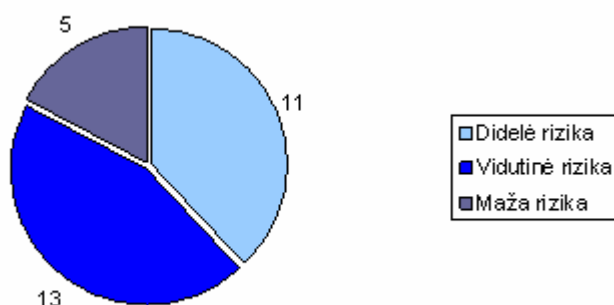

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Atlikę UAB „Santa Monica Networks“ atlikto Muitinės informacinių sistemų išorinio pažeidžiamumo audito rekomendacijų įgyvendinimo peržiūrą, valstybiniai auditoriai nustatė, kad buvo pateiktos 29 rekomendacijos, iš kurių 11 – didelės rizikos, 13 – vidutinės, 5 – turinčios mažą riziką (3 pav.).

⁸⁹ 2006 m. vasario 7 d. „Integruotos muitinės informacinės sistemos programos audito ataskaita“ Nr. ITAG/512S-GG.1 R56.

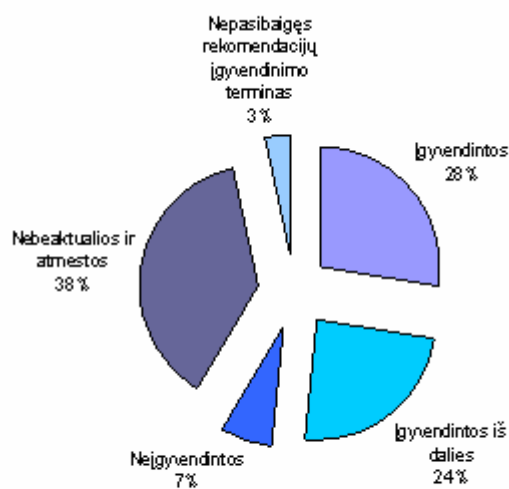
3 pav. Muitinės informacinių sistemų išorinio pažeidžiamumo audito metu pateiktų rekomendacijų svarba

Šaltinis – Valstybės kontrolė

2007 m. sausio mėn. įgyvendinta 8 rekomendacijos, įgyvendintos iš dalies – 7, neįgyvendintos – 2, nebeaktualios ir atmestos – 11, 1 rekomendacijai nepasibaigęs įgyvendinimo terminas (4 pav.).

4 pav. Muitinės informacinių sistemų išorinio pažeidžiamumo audito metu pateiktų rekomendacijų įgyvendinimas 2007 m. vasario mėnesio duomenimis,

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Muitinės departamento VAT viršininko A. Gedgaudo teigimu, nebuvo reikalaujama, kad būtų sudaryti ITAG ir UAB „Santa Monica Networks“ atliktų auditų rekomendacijų įgyvendinimo planai, nes auditus inicijavo pats MISC, o auditus atliko ir rekomendacijas pateikė išorės auditoriai.

Priemonių planai rengiami Muitinės departamento generaliniam direktoriui priėmus sprendimą dėl Muitinės departamento VAT rekomendacijų, prieš tai aptarus audito ataskaitos projektą ir parengus galutinę vidaus audito ataskaitą⁹⁰.

Rizika

	Muitinės departamento Vidaus audito tarnyba neatlieka specializuotų IS auditų, o MISC inicijuotus IS auditus vertina kaip išorės auditorių atliktus auditus. Valstybiniai auditoriai mano, kad Muitinės departamento Vidaus audito tarnybai neatliekant IS auditų, vadovybė galėjo nežinoti kai kurių su IS kontrole susijusių trūkumų.
---	---

Rizika

	Muitinės departamente neužtikrinama MISC atliktų IS audito rekomendacijų įgyvendinimo kontrolė, todėl jų įgyvendinimas gali būti nerezultatyvus.
---	--

Išorės auditorių atlikti auditai

Muitinės departamente buvo atliekami Europos Audito Rūmų ir Valstybės kontrolės išorės auditai.

Europos Audito Rūmų auditoriai 2004 metais atliko auditą Muitinės departamente, kurio metu buvo vertinta Elektroninė muitinės dokumentų įforminimo sistema⁹¹ ir 2004 finansinių metų patikinimo pareiškimas (toliau – 2004 DAS). Lietuvoje vykusio audito misiją sudarė dvi užduotys: elektroninės muitinės procedūrų įforminimo sistemos auditas ir 2004 m. DAS auditas. Elektroninės muitinės procedūrų įforminimo sistemos auditas Lietuvoje⁹² apėmė šiuos aspektus:

- bendrąją IT kontrolės aplinką;
- programinės įrangos kontrolę;
- muitų surinkimo valdymo riziką;
- šių veiksmų įtaką apdorojant muitinės deklaracijas bei surenkant tradicinius nuosavus išteklius.

⁹⁰ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. gegužės 2 d. įsakymu patvirtinta „Pavyzdinė vidaus audito metodika“ ir Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. rugpjūčio 29 d. įsakymu Nr. 1B-547 patvirtinta Muitinės departamento „Vidaus audito tarnybos vidaus audito metodika“.

⁹¹ Europos Audito Rūmų 2004 m. spalio 14–22 d. audito ataskaita Nr. TOR002059LT0-05PP-PF-1648-04REV201_04REVDAS_LT_CDTR.DOC.

⁹² Lietuva naudoja patobulintą UN-ASYCUDA elektroninės muitinės procedūrų įforminimo sistemos versiją.

2004 m. DAS auditas apėmė apskaitos aspektus, susijusius su tradicinių nuosavų išteklų apskaitos sistema Lietuvoje⁹³, muitinės patikrinimo bendruosius aspektus, ypač prekių atvykimo, saugojimo ir įforminimo muitinės priežiūros sistemą sausumos pasienio postuose⁹⁴.

Valstybės kontrolės auditoriai 2003 metais Muitinės departamente atliko Viešųjų pirkimų organizavimo, vykdymo ir kontrolės Muitinės departamente prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2000–2003 m. vertinimo auditą⁹⁵. 2001 metais atliktas Muitinės informacinės sistemos kūrimo auditas. Vėliau specializuotų valstybinių IS auditų Muitinės departamente nebuvo atlikta.

⁹³ Tradicinių nuosavų išteklų apskaitos sistema Lietuvoje vadinama MAKIS.

⁹⁴ Europos Audito Rūmų 2005 m. gegužės 3 d. raštas „Dėl Auditų, susijusių su Elektronine muitinės procedūrų įforminimo sistema, 2004 finansinių metų patikinimo pareiškimu (2004 DAS).

⁹⁵ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolės 2003 m. spalio 8 d. valstybinio audito ataskaita Nr. 2040-5-5 „Viešųjų pirkimo organizavimo, vykdymo ir kontrolės Muitinės departamente prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos 2000-2003 m. vertinimas“.

2. MUITINĖS DEPARTAMENTO INFORMACINĖS SISTEMOS ATITIKTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS TEISĖS AKTAMS

Valstybiniai auditoriai vertino Muitinės departamento informacinių sistemų atitiktį LR teisės aktų reikalavimams ir rekomendacijoms. Audito metu buvo vertinama Muitinės departamento automatizuotų priemonių, skirtų asmens duomenims tvarkyti, atitiktis teisės aktų reikalavimams. Valstybinių auditorių pastebėjimai dėl Lietuvos Respublikos teisės aktų, reglamentuojančių valstybės institucijų automatizuotų priemonių, skirtų asmens duomenims tvarkyti, būtinųjų reikalavimų laikymąsi, pateikti 3 priedo 1 lentelėje.

Valstybiniai auditoriai įvertino Muitinės departamento interneto svetainės <http://www.cust.lt/> turinio priežiūros ir valdymo atitiktį teisės aktų bendriesiems reikalavimams. Muitinės departamento interneto svetainės <http://www.cust.lt/> turinio priežiūra ir valdymas atitinka teisės aktų reikalavimus, išskyrus 3 priedo 1 lentelėje pažymėtus pastebėjimus.

Valstybiniai auditoriai vertino Muitinės departamento kompiuterių tinklo ir tarnybinių stočių apsaugos valdymo atitiktį Interneto tarnybinių stočių apsaugos rekomendacijoms⁹⁶.

Valstybinių auditorių nustatyta neatitiktis LR teisės aktų reikalavimams arba rekomendacijoms pateikta 3 priedo 1 ir 2 lentelėse.

⁹⁶ Vidaus reikalų ministro 2004 m. gegužės 21 d. įsakymas Nr. 1V-176 „Dėl interneto tarnybinių stočių apsaugos rekomendacijų patvirtinimo“.

3. MUITINĖS DEPARTAMENTO PRIE LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSŲ MINISTERIJOS INFORMACINIŲ SISTEMŲ BRANDA

Informacinių sistemų audito metodinėse rekomendacijose⁹⁷ rekomenduojama pagal Gebos brandos modelį (angl. *Capability Maturity Model – CMM*) įvertinti IS vidaus kontrolę. IS brandos vertinimo kriterijai pateikti 2 priede.

Atsižvelgiant į šioje ataskaitoje pateiktus faktus, Muitinės departamento IS vidaus kontrolės branda apibrėžiama kaip 1. Pirminis/Ad Hoc procesas (2 priedas). Muitinės departamento IS vidaus kontrolės branda grafiškai pavaizduota 5 pav..

5 pav. Muitinės departamento IS vidaus kontrolės brandos lygis

GEBOS BRANDOS MODELIS (angl. - CMM)					
	(a)	(b)	(c)	(d)	CMM
Optimalus procesas (5)	✗	✗	✗	✗	●
Lengvai valdomas ir vertinamas procesas (4)	✗	✗	✗	✗	●
Apibrėžtas procesas (3)	✗	✗	✗	✗	●
Pasikartojantis, bet intuityvus procesas (2)	✓	!	✗	!	●
Pirminis / Ad Hoc procesas (1)	✓	✓	✓	✓	●
Ne egzistuojantis procesas (0)	✓	✓	✓	✓	●

✗	- neatitinka kriterijų
!	- nevisiškai atitinka kriterijų
✓	- atitinka kriterijų
●	- nepasiekta tam tikras Gebos brandos lygis
●	- nevisiškai pasiekta tam tikras Gebos brandos lygis
●	- pasiekta tam tikras Gebos brandos lygis

(a) - problemos pripažinimas ir informavimas apie ją;
 (b) - politika;
 (c) - susiję procesai ir mokymas, skirti politikai įgyvendinti;
 (d) - politikos efektyvumo ir susijusių procesų vertinimas ir tobulinimas, remiantis šiuo pagrindu.

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Muitinės departamente egzistuoja neišsami IS politika, nėra tinkamai dokumentuotos procedūros. Apie problemas prareikęs informuojama visa organizacija, tačiau nevykdoma stebėseną. Neatliktas pilnas IS rizikos vertinimas, nevykdoma IS auditų rekomendacijų įgyvendinimo peržiūra.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2006 m. balandžio 27 d. įsakymas Nr. V-65 „Dėl Informacinių sistemų metodinių rekomendacijų patvirtinimo“.

4. MAKIS TAIKYMO KONTROLĖ

4.1. Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinė sistema

Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinė sistema (toliau – MAKIS) užtikrina šias pagrindines mokesčių administravimo ir kontrolės funkcijas:

- Lietuvos muitinei LR įstatymais bei ES reglamentais ir direktyvomis deleguotos mokesčių (įskaitant ES tradicinius nuosavus išteklius) administravimo ir kontrolės funkcijų atlikimą;
- ES reikalavimus atitinkantį mokesčių (įskaitant ES tradicinius nuosavus išteklius) apskaitos funkcionavimą;
- Integruotą prieigą prie MAKIS reikalingų MIS kaupiamų duomenų, pateikia visą, reikiamą informaciją mokestinių prievolių apskaitos ir kontrolės veiklos funkcijoms atlikti;
- Operatyvumą naudojantis kitų IS kaupiamais duomenimis ir pateikia naujausius duomenis, leidžiančius operatyviai reaguoti į esamą situaciją, taip visa reikalinga informacija pasiekama sistemos vartotojams *on-line* režimu;
- Automatizuotas funkcijas, gebančias automatiškai pasinaudoti kitų IS kaupiamais duomenimis, apdoroti suvestus duomenis, pateikti ataskaitas;
- Teikti duomenis ir generuoti ES reglamentais ir direktyvomis deleguotas mokesčių (įskaitant ES tradicinius nuosavus išteklius) ataskaitas: „A“ sąskaitos ataskaitą, „B“ sąskaitos ataskaitą, Sukčiavimų ir pažeidimų ataskaitą;
- Vykdyti mokestinių prievolių muitinei apskaitos ir kontrolės funkcijas;
- Vykdyti lėšų apskaitos ir kontrolės funkcijas;
- Kaupti ir teikti duomenis prevencijai ir analizei bei išieškojimams ir auditui atlikti;
- Kaupti ir teikti duomenis standartinėms ir „*ad-hoc*“ ataskaitoms rengti;
- Technologinę ir informacinę sąveiką su kitomis muitinės IS;
- Kaupti ir tvarkyti bazinius duomenis: klasifikatorius, registrus ir kitą normatyvinę informaciją⁹⁸.

MAKIS mokesčių apskaitos ir kontrolės funkcijoms užtikrinti buvo pradėta naudoti nuo 2004 m. gegužės 1 d.⁹⁹. MAKIS diegti buvo baigta 2005 m. gruodžio 19 d.¹⁰⁰. Siekiant

⁹⁸ 2007 m. sausio 29 d. MAKIS pristatymo medžiaga.

⁹⁹ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos direktoriaus 2004 m. balandžio 30 d. įsakymas Nr. 1B-449 „Dėl Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos naudojimo“.

kompiuterizuoti pagrindinius mokesčių administravimo veiklos procesus, MAKIS įdiegti ir gamybiniu režimu veikia automatiniai duomenų mainai su bankais. Viena iš galimybių – automatinis bankų informavimas apie ūkio subjektams gražinamas permokas. Atlikus viešojo pirkimo procedūras, 2006 m. spalio mėnesį pasirašyta paslaugų teikimo sutartis dėl MAKIS priežiūros ir vystymo¹⁰¹ (numatytas trejų metų palaikymas).

Planuojant MAKIS plėtrą numatoma perkelti sistemos taikomąją programinę įrangą į technologinę aplinką, užtikrinančią internetinių technologijų naudojimą, sukurti ir įdiegti MAKIS duomenų saugyklą, papildyti sistemą naujomis funkcijomis ir pritaikyti ją mokestinių prievolių bei garantijų apskaitai vykdyti eurais¹⁰².

4.2. MAKIS ir tiesiogiai su ja susijusių sistemų vertinimas

Valstybiniai auditoriai patikrino MAKIS duomenų įvedimo, apdorojimo, pateikimo procedūras ir kitus dokumentus. MAKIS perdavimo–priėmimo akte¹⁰³ nurodyta, kad šalys susitarė garantinį terminą nustatyti iki 2005 m. gruodžio 31 d. ir UAB „Hewlett-Packard“ įsipareigojo ne vėliau kaip iki 2005 m. gruodžio 15 d. tinkamai ir kokybiškai pašalinti visus MAKIS trūkumus (suteikti visas paslaugas). Šalys susitarė, kad trūkumų pašalinimo akto pasirašymas kartu patvirtins, kad MAKIS projektas yra galutinai užbaigtas. MAKIS diegimas buvo baigtas pasirašius Trūkumų pašalinimo aktą 2005 m. gruodžio 19 d.¹⁰⁴. Muitinės departamentas patvirtino¹⁰⁵, kad iki 2006 m. liepos 3 d. UAB „Hewlett-Packard“ ištaisė trūkumus ir pasirašė Testavimo klaidų pašalinimo aktą¹⁰⁶. MAKIS priežiūros ir palaikymo, vystymo paslaugų teikimo priežiūrai buvo sudaryta darbo grupė¹⁰⁷.

¹⁰⁰ 2005 m. gruodžio 19 d. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus ir UAB „Hewlett-Packard“ vykdančiojo direktoriaus pasirašytas Trūkumų pašalinimo aktas. Projektas: Mokesčių apskaitos ir kontrolės sistema. Integruota muitinės informacinė sistema EID Nr. BZG0098.

¹⁰¹ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir UAB „ERP“ 2006 m. spalio 18 d. „Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos priežiūros ir palaikymo, vystymo paslaugų teikimo sutartis“ Nr. 11B-218.

¹⁰² Muitinės informacinių sistemų centro 2007 m. sausio 10 d. 2006 m. veiklos ataskaita.

¹⁰³ 2005 m. rugsėjo 2 d. Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus ir UAB „Hewlett-Packard“ Vykdančiojo direktoriaus pasirašytas Perdavimo–priėmimo aktas. Projektas: Mokesčių apskaitos ir kontrolės sistema. Integruota muitinės informacinė sistema EID Nr. BZG0098.

¹⁰⁴ 2005 m. gruodžio 19 d. Muitinės departamento generalinio direktoriaus ir UAB „Hewlett-Packard“ vykdančiojo direktoriaus pasirašytas Trūkumų pašalinimo aktas. Projektas: Mokesčių apskaitos ir kontrolės sistema. Integruota muitinės informacinė sistema EID Nr. BZG0098.

¹⁰⁵ Remdamasis MAKIS projekto priėmimo testų planu (BZG0098/Fen/1714 bei 2006 m. birželio 20 d. MAKIS galutinės versijos (testavimo klaidų) priėmimo testų patikrinimo aktu BZG0098-2906 v1.00.

¹⁰⁶ 2006 m. liepos 3 d. Muitinės departamento generalinio direktoriaus ir UAB „Hewlett-Packard“ vykdančiojo direktoriaus pasirašytas Testavimo klaidų pašalinimo aktas. Projektas: Mokesčių apskaitos ir kontrolės sistema. Integruota muitinės informacinė sistema EID Nr. BZG0098.

¹⁰⁷ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2006 m. lapkričio 15 d. įsakymas Nr. 1B-756 „Dėl Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos priežiūros ir palaikymo, vystymo paslaugų teikimo sutarties vykdymo“ (aktuali redakcija 2007 m. vasario 14 d. įsakymas Nr. 1B-119).

MAKIS programinės įrangos dokumentacija atitinka realią padėtį, keičiami vartotojų vadovai. Atlikus pakeitimus MAKIS, sutartyje numatyta atnaujinti ir programinės įrangos dokumentaciją¹⁰⁸. Pasikeitus teisės aktams buvo atliekamos testavimo procedūros. Siekiant pradėti naudoti MAKIS nuo 2004 m. gegužės 1 d. ASYCUDA ir MAKIS sistemoms testuoti buvo sudaryta testavimo grupė¹⁰⁹. Buvo testuojama pagal parengtą priėmimo testų planą ir MAKIS pirmosios versijos priėmimo testų patikrinimo aktą. MAKIS galutinei versijai testuoti buvo sudaryta nuolatinė testavimo darbo grupė¹¹⁰. Buvo testuojama pagal parengtą MAKIS galutinės versijos priėmimo testų patikrinimo aktą¹¹¹, kuo remiantis 2005 m. rugsėjo 2 d. buvo pasirašytas perdavimo–priėmimo aktas. Testavimo rezultatai buvo svarstomi susirinkimuose¹¹².

MAKIS priemonės ir technologinė architektūra

MAKIS sukurtas SAP¹¹³ programinės įrangos pagrindu, naudojant *mySAP Business Suite* programinės įrangos paketą, kurį sudaro 6 priede išvardyti programiniai komponentai.

Plėtojant MAKIS numatyta šių programinių komponentų įdiegimas:

- *SAP Netweaver* – įgalins naudoti internetinę aplinką;
- *SAP BW* – MAKIS duomenų saugykla;
- *SAP Enterprise Portal* - veiksmus sistemoje bus galima atlikti per internetinę naršyklę (tame tarpe ir muitinės postuose).

Šiuo metu MAKIS sistemos infrastruktūrą sudaro gamybinė tarnybinė stotis (PRD), kokybės užtikrinimo tarnybinė stotis (QAS) ir vystymo tarnybinė stotis (DEV). Sukūrus ir įdiegus MAKIS duomenų saugyklą bei įdiegus sistemą postuose bus parengtos papildomos tarnybinės stotys. MAKIS technologinė architektūra pavaizduota 6 pav.

¹⁰⁸ 2006 m. spalio 18 d. UAB „ERP“ ir Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos sutartis „Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinės sistemos priežiūros ir palaikymo, vystymo paslaugų teikimas“.

¹⁰⁹ Muitinės departamento prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos generalinio direktoriaus 2004 m. balandžio 21 d. įsakymas Nr. 9P-160-KM „Dėl dalyvavimo testavime“ ir 2004 m. balandžio 28 d. įsakymas Nr. 9P-175-KM „Dėl dalyvavimo testavime“.

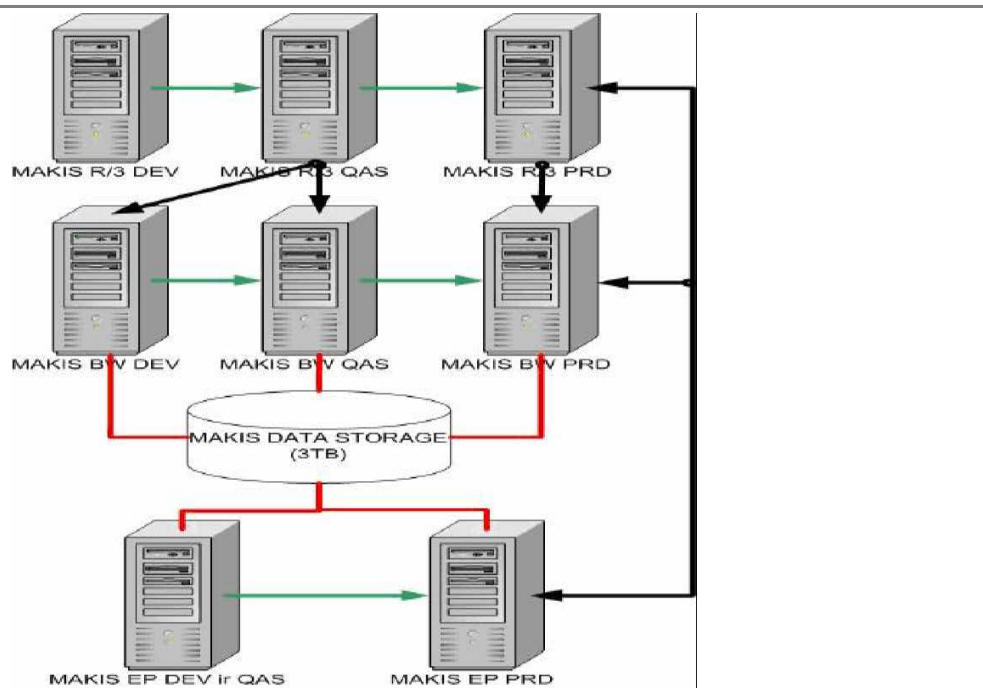
¹¹⁰ Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2005 m. sausio 11 d. įsakymas Nr. 1B-18 „Dėl darbo grupės sudarymo“.

¹¹¹ MAKIS galutinės versijos priėmimo testų patikrinimo aktas V1.0 2005 m. liepos 27 d.

¹¹² 2005 m. liepos 22 d., 2005 m. gruodžio 13 d. ir 2006 m. birželio 19 d. susirinkimų protokolai ir testų pavyzdžiai.

¹¹³ SAP - Systems Applications and Products in Data Processing.

6 pav. MAKIS technologinė architektūra.

Šaltinis – UAB „ERP“ pristatymo medžiaga

MAKIS užtikrinamas veiksmų atsekamumas, atsakingi MAS pareigūnai vykdo peržiūras, MAKIS galima nustatyti fiksuotus praėjusiojo laikotarpio įrašus ir iššifruoti, iš kur, kada ir kokie įrašai gauti, arba koks vartotojas ir kada keitė duomenis.

Už MAKIS priežiūrą atsakingas tvarkytojas – MISC direktorius P. Jakavonis. Sprendimus dėl MAKIS tobulinimo priima IS valdytojas – Muitinės departamento MAS vadovas R. Budgenas.

MAKIS naudotojų administravimas

MAKIS naudotojams rolės suteikiamos ir grupuojamos pagal funkcijas, kurios įtrauktos į pareigybes. MAKIS galima matyti šiuos vartotojo duomenis:

- Vardas, pavardė, adresas, kontaktinė informacija;
- Vartotojo prisijungimo duomenys (galiojimo data, vartotojo tipas);
- Vartotojo nustatymai pagal nutylėjimą (spausdintuvas, laiko juosta, datos formatas);
- Priskirtų rolių duomenys;
- Priskirtų profilių duomenys;
- Grupės, kurioms priklauso vartotojas;
- Asmeniniai vartotojo objektai;
- Licencijos duomenys.

Informacija apie vartotojų veiksmus pasiekama sistemos administratoriui, IS blokuoja neteisingus vartotojų prisijungimus. IS naudotojai:

- *tiesioginiai* – Muitinės departamentas, teritorinės muitinės, MISC, MMC (mokymams naudojant testavimo aplinką),
- *netiesioginiai* – Muitinės laboratorija, Muitinės kriminalinė tarnyba.

MAKIS yra nustatytos slaptažodžių kūrimo taisyklės ir numatyta duomenų suvedimo laiko kontrolė. MAKIS vartotojui prisijungus prie sistemos, ir 2100 sekundžių neatliekant jokių veiksmų, automatiškai nutraukiama vartotojo sąsaja su sistema.

Rizika

MAKIS numatyta duomenų suvedimo laiko kontrolė, tačiau ar nustatymai yra pakankamai efektyvūs, valstybiniai auditoriai pareikšti nuomonės negali, nes neatliktas IS rizikos vertinimas.

4.3. Duomenų įvedimo kontrolė

Iš ASYCUDA informacinės sistemos gaunama 98–99 proc. pirminių dokumentų informacijos. Į ASYCUDA įvedami duomenys patikrinami atliekant mokestinę kontrolę. Mokestinė kontrolė - ASYCUDA pateikiamų į MAKIS duomenų apie naują deklaraciją tikrinimas¹¹⁴. Jei mokestinės kontrolės proceso rezultatai neigiami, MAKIS siunčia į ASYCUDA klaidos kodą, MAKIS sistemoje mokestinė prievolė neregistruojama. Muitinės departamento MAS atliekamas ASYCUDA ir MAKIS duomenų sutikrinimas.

Į sistemas suvestų duomenų keisti negalima, o atliekant klaidų taisymus, fiksuojama einamojo periodo data. Neleidžiama įvesti dokumento su tipu DR (MP ASYCUDA), išskyrus slaptų krovinių MP. Siekiant, kad sistemoje būtų registruojami tik korektiški duomenys, juos įvedant atliekami patikrinimai. MAKIS naudojamos dvi validacijos¹¹⁵:

- HEADER – dokumento antraštei;
- ACC_TT – detalioms eilutėms.

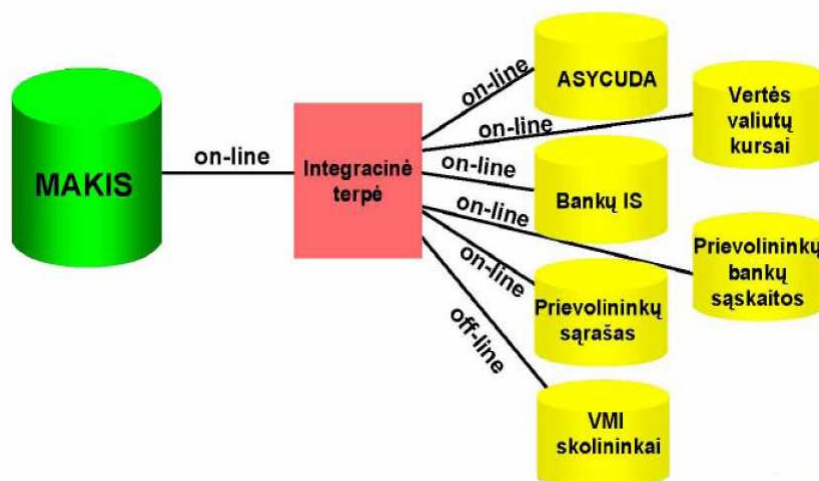
¹¹⁴ Projekto „Mokesčių apskaitos ir kontrolės sistema“ Funkcinė techninė specifikacija, (žr. 3.1.1.2.1 „Mokestinė kontrolė“).

¹¹⁵ Validacijos – apskaitos dokumentų reikšmių ir jų kombinacijų tikrinimo taisyklės.

MAKIS sąveika su kitomis IS

Informacinė sistema MAKIS tiesiogiai gauna duomenis iš ASYCUDA informacinės sistemos, kuri naudojama deklaracijoms įforminti muitinės postuose. Sudaromos sutartys su kitomis šalimis dėl reikalingų duomenų teikimo. MAKIS sąveika su informacinėmis sistemomis grafiškai pavaizduota 7 pav.

7 pav. MAKIS sąveika su informacinėmis sistemomis

Šaltinis – UAB „ERP“ pristatymo medžiaga

Į informacinę sistemą MAKIS teikiami duomenys iš:

- Kompiuterinės sistemos ASYCUDA;
- Bankų informacinių sistemų (Hansabankas, Nord LB ir Medicinos bankas);
- Muitinės prievolinkų registro (buvusio Importuotojų-eksportuotojų registro);
- Ūkio subjektų bankų sąskaitų sistemos;
- Lietuvos banko informacinės sistemos (valiutų kursų duomenys).

Įvedus deklaracijos duomenis į ASYCUDA IS, bet kuriame muitinės poste forminama deklaracija siunčiama patikrinti į MAKIS (atliekama mokestinė kontrolė). Tiesiogiai su MAKIS dirbama ir teritorinėse muitinėse, pavyzdžiui, įvedant muitinės sprendimuose apskaičiuotų mokėtinų mokesčių duomenis. Iš MAKIS teikiami duomenys prevencijai ir sudaromos standartinės ataskaitos LR finansų ministerijai, įskaitant Europos Komisijai perduodamas ataskaitas dėl tradicinių nuosavų išteklių.

MAKIS duomenų įvedimo procedūros užtikrina keturių akių principo laikymąsi, atliekamos įvestų duomenų peržiūros, kurios dokumentuojamos. MAKIS įdiegtos klaidų nustatymo priemonės – apribotas ne visos informacijos įvedimas, numatyta duomenų suvedimo laiko kontrolė.

Reikalavimai be priežiūros paliktų kompiuterių apsaugai nustatyti MIS saugos nuostatuose, bet valstybiniai auditoriai pastebėjo, kad MIS naudotojai neapsaugo kompiuterių išeidami iš

kabineto. Paliekama galimybė pasiekti duomenis iš neapsaugoto kompiuterio, nors įdiegta apsauga – „atsijungimas“ nuo sistemos po 2100 sekundžių.

Rizika

Muitinės departamento MAS kompiuteriuose nėra įdiegtos slaptažodžiu apsaugotos užsklandos, todėl yra rizika, kad paliekama galimybė prieiti prie duomenų iš neapsaugoto kompiuterio.

Sutrikus sistemos darbui, MAKIS duomenys atstatomi iš atsarginių kopijų. Vykdamas MAKIS sutartį planuojama kurti MAKIS duomenų saugyklą. Jei neveikia tik MAKIS, tai naudojant integravimo paslaugų informacinę sistemą (*WebMethods*) iš ASYCUDA sistemos duomenys įkeliami į MAKIS. Sistemos „lūžimo“ atveju ir po atstatymo iš atsarginių kopijų teritorinių muitinių Mokesčių apskaitos ir išieškojimo skyrių (toliau – TM MAIS) ir MAS atsakingi pareigūnai atlieka visų operacijų peržiūras. Visos atliktos transakcijos išlieka sistemoje.

MAKIS uždrausta atlikti pirminių duomenų pakeitimus atgaline data. Keitimai atliekami pagal nustatytas procedūras forminant klaidų taisymo aktą arba sprendimu. Klaidingas dokumentas taisomas forminant klaidų taisymo aktą, MAKIS sistemoje toks dokumentas žymimas kaip techninė klaida (TK).

MAKIS duomenų klaidos pastebimos teritorinėse muitinėse formuojant ataskaitas ir sudarant balansus, pertikrinant duomenis – suformuojant sistemoje „Padengimų ataskaitą (įsipareigojimai išdui)“. Muitinės departamento MAS prieš generuodamas ataskaitą 1-VP dar kartą patikrina TM MAIS suvestus duomenis. MAKIS generuoja ataskaitos 1-VP formą, patvirtintą 2003 metais¹¹⁶. MAKIS sugeneruotoje 1-VP ataskaitoje „Kitos neišvardytos pajamos“, „Neišaiškintos (laikiniai) pajamos“ ir duomenys apie VMI nepriemokas, įskaitytas iš muitinėje turimų permokų, yra neišskaidytos į atskiras eilutes. Pagal tam tikras užklausas MAKIS pirmiau nurodytos pajamos yra identifikuojamos ir gautos sumos ranka įrašomos į tam skirtas eilutes (bendra įplaukų suma nesikeičia). MAS įvertina, ar buvo įvykdyti visi TM priimti sprendimai dėl lėšų grąžinimo mokesčių mokėtojams. Tuo atveju, kai MAS dar negavo TM sprendimų apie grąžintinas lėšas originalų, neįvykdytų lėšų grąžinimų suma pridedama prie „Neišaiškintų (laikiniai) pajamų“. Suformuotoje MAKIS ataskaitoje pateikta suma „Iš viso pervesta biudžetams ir fondams“ sutikrinama su bankų išrašų duomenimis. Šiuo metu galioja ir Finansų ministerijai teikiama

¹¹⁶ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. sausio 29 d. įsakymas Nr. 1K-019 „Dėl mokesčių ir kitų įmokų į valstybės biudžetą ir savivaldybių biudžetus apyskaitos“ (LR finansų ministro 2004 m. sausio 23 d. įsakymo Nr. 1K-022 redakcija).

ataskaitos 1-VP forma, patvirtinta LR finansų ministro 2003 m. sausio 29 d. įsakymu Nr. 1K-019¹¹⁷. Finansų ministerijai teikiama 1-VP ataskaitos forma užpildoma ranka iš MAKIS sugeneruotos ataskaitos ir patikslintų pirmiau aprašytų duomenų. Ranka koreguojant MAKIS parengtas ataskaitas yra didesnė klaidų tikimybė, bet MAS darbuotojai atlieka parengtų ataskaitų peržiūras bei sutikrinimus su MAKIS didžiosios knygos įrašais.

Rizika

Finansų ministerijai teikiama 1-VP ataskaitos forma užpildoma ranka iš MAKIS sugeneruotos ataskaitos. Galima rizika, kad ranka pildant ataskaitos formą yra didesnė klaidų tikimybė. Minėtą riziką mažina tai, kad TM MAIS atlieka buhalterinių įrašų teisingumo patikrinimą, o MAS darbuotojai atlieka parengtų ataskaitų peržiūras bei sutikrinimus su MAKIS duomenimis.

4.4. Duomenų apdorojimo kontrolė

Muitinės departamente parengtos IS pajėgumų stebėjimo tvarkos ir informacijos pateikimo greičio stebėjimo procedūros. Viena iš UAB „ERP“ teikiamų MAKIS priežiūros ir palaikymo paslaugų sričių yra MAKIS veikimo stebėseną (*monitoring*), kuri apima MAKIS, SAP sistemos ir ORACLE duomenų bazės stebėseną. Pagrindinis MAKIS stebėsenos tikslas yra vykdyti sistemos sutrikimų prevenciją bei didinti sistemos efektyvumą sprendžiant pastebėtas problemas (neracionalus techninių išteklių ir duomenų panaudojimas, pernelyg ilgas tam tikrų funkcijų vykdymo laikas ir kt.).

Audito metu buvo derinamas dokumentas „MAKIS stebėseną“. Dokumento paskirtis – sukongretinti atliktinų stebėsenos darbų sąrašą ir jų paskirstymą tarp Muitinės departamento bei UAB „ERP“ atstovų. Dokumente pateikiamos užduotys, kurias privaloma arba rekomenduojama atlikti, jų atlikimo periodiškumas, bendro pobūdžio rekomendacijos.

UAB „ERP“, vykdydama MAKIS stebėseną, atlieka šių sistemos rodiklių analizę:

- MAKIS atminties panaudojimas pagal transakcijas;
- transakcijoms atlikti sunaudotas laikas;
- darbo su sistema laiko sąnaudos pagal kiekvieną sistemos vartotoją;
- sistemos atsakymo laikas pagal valandas.

¹¹⁷ Lietuvos Respublikos finansų ministro 2005 m. gruodžio 30 d. įsakymo Nr. 1K-407 „Dėl Lietuvos Respublikos finansų ministro 2003 m. sausio 29 d. įsakymo Nr. 1K-019 „Dėl mokesčių ir kitų įmokų į valstybės biudžetą ir savivaldybių biudžetus apyskaitos pakeitimo“ redakcija.

UAB „ERP“, periodiškai stebėdama MAKIS parametrus, teikia rekomendacijas Muitinės departamento specialistams kasdienio MAKIS, SAP sistemos bei ORACLE DB administravimo srityje, identifikuoja galimas problemas ir teikia rekomendacijas sistemai tobulinti.

Stebimų sistemos rodiklių analizės rezultatus ir rodiklių pokyčių diagramas, nustatytas problemas ir jų sprendimo būdus bei rekomendacijas, siekiant didinti MAKIS efektyvumą Muitinės departamentui UAB „ERP“ pateikia MAKIS priežiūros ir palaikymo paslaugų mėnesio ataskaitose.

Per kiek laiko MAKIS turi įvykdyti užklausą nėra nustatyta, todėl negalima patvirtinti, kad informacijos pateikimo laikotarpis atitinka nustatytus reikalavimus.

Nuo neteisėto duomenų iškraipymo, t. y. papildymo, trynimo arba keitimo, sistema apsaugota priskiriant MAKIS vartotojams ir jų grupėms skirtingas roles ir suteikiant duomenų įvedimo arba keitimo teises.

Rizika

!	Auditoriams nepavyko sužinoti, per kiek laiko MAKIS turi pateikti informaciją, todėl negalima nustatyti, ar informacijos pateikimo laikas atitinka nustatytus reikalavimus.
---	---

4.5. Duomenų pateikimo kontrolė

MAKIS – integruota IS, kurioje informacijos paieška atliekama realaus laiko režimu. Išvestai informacijai naudojamos žymos pagal LR teisės aktų reikalavimus, su riboto naudojimo informacija dirba tik įgaliotas darbuotojas ir tik įgalioti darbuotojai įveda informaciją į IS.

4.6. Klasifikatorių kontrolė

MAKIS klasifikatoriai ir registrai tvarkomi centralizuotai Muitinės departamente. Suvesti klasifikatorius pavesta konkrečiam Muitinės departamento MAS tarnautojui. MAKIS nustatytos klasifikatorių suvedimo, nesuderinamų funkcijų atskyrimo, atnaujinimo ir pakeitimų kontrolės procedūros. Pasikeitus teisės aktams¹¹⁸ buvo atliktos MAKIS testavimo procedūros. Įmokos kodu 821 testavimas atliktas QAS aplinkoje. IS pokytis buvo užsakytas kaip ITPC paslauga ir vėliau atlikus testavimą problema išspręsta.

MAKIS yra funkcijos, kurios skirtos klasifikatoriams (normatyviniams duomenims) tvarkyti. Klasifikatorių tvarkymo funkcijos leidžia lengvai modifikuoti klasifikatorių duomenis. Tokia galimybė užtikrina sistemos darbą pasikeitus normatyviniams duomenims, kai nesikeičia veiklos funkcijų vykdymo algoritmai.

¹¹⁸ Nuo 2006 m. sausio 1 d. sąrašas papildytas įmokos kodu 821.

Kadangi MAKIS yra parengta dirbti pagal ES standartus ir reikalavimus, potencialiai sistemos gyvavimo ciklo trukmė yra didelė.

Išvada

MAKIS patikima - išskyrus auditorių pateiktus pastebėjimus:

- MAKIS numatyta duomenų suvedimo laiko kontrolė, tačiau ar nustatymai yra pakankamai efektyvūs, valstybiniai auditoriai negali pareikšti nuomonės, nes neatliktas IS rizikos vertinimas.
- Muitinės departamento MAS kompiuteriuose nėra įdiegtos slaptažodžiu apsaugotos užsklandos, todėl yra rizika, kad duomenys gali būti pasiekiami iš neapsaugoto kompiuterio.
- Finansų ministerijai teikiama 1-VP ataskaitos forma užpildoma ranka iš MAKIS sugeneruotos ataskaitos. Galima rizika, kad ranka pildant ataskaitos formą yra didesnė klaidų tikimybė. Minėtą riziką mažina tai, kad TM MAIS atlieka buhalterinių įrašų teisingumo patikrinimą, o MAS darbuotojai atlieka parengtų ataskaitų peržiūras bei sutikrinimus su MAKIS duomenimis.
- Auditoriams nepavyko rasti informacijos per kiek laiko MAKIS turi atlikti užklausą, todėl negalima patvirtinti, kad informacijos pateikimo laikas atitinka nustatytus reikalavimus.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išvados

Dėl informacinių sistemų brandos:

- Muitinės departamento IS vidaus kontrolės branda apibrėžiama kaip 1.Pirminis / *Ad Hoc* procesas (3 dalis).

Dėl MAKIS vertinimo:

- MAKIS patikima - išskyrus valstybinių auditorių pateiktus pastebėjimus:
- MAKIS numatyta duomenų suvedimo laiko kontrolė, tačiau ar nustatymai yra pakankamai efektyvūs, valstybiniai auditoriai negali pareikšti nuomonės, nes neatliktas IS rizikos vertinimas.
- Muitinės departamento MAS kompiuteriuose nėra įdiegtos slaptažodžiu apsaugotos užsklandos, todėl yra rizika, kad iš neapsaugoto kompiuterio duomenys gali būti pasiekiami.
- Finansų ministerijai teikiama 1-VP ataskaitos forma užpildoma ranka iš MAKIS sugeneruotos ataskaitos. Galima rizika, kad ranka pildant ataskaitos formą yra didesnė klaidų tikimybė. Minėtą riziką mažina tai, kad TM MAIS atlieka buhalterinių įrašų teisingumo patikrinimą, o MAS darbuotojai atlieka parengtų ataskaitų peržiūras bei sutikrinimus su MAKIS duomenimis.
- Auditoriams nepavyko rasti informacijos per kiek laiko MAKIS turi atlikti užklausa, todėl negalima patvirtinti, kad informacijos pateikimo laikas atitinka nustatytus reikalavimus. (4 dalis).

Rekomendacijos

- Visų Muitinės departamento informacinių technologijų projektų vykdymo priežiūrai naudoti Muitinės departamente nustatytas Elektroninės muitinės programos valdymo priemonės (1.2 dalis).
- Užtikrinti Muitinės informacijos saugumo nuostatų įgyvendinimo kontrolę (1.4 dalis).
- Numatyti IS rizikos vertinimo periodiškumą arba pakartotinį IS rizikos vertinimą pasikeitus Muitinės IS informaciniam turtui (1.5 dalis).
- Numatyti veiksmus ir užtikrinti tinkamą Muitinės IS veikimą atsitikus nenumatytiems įvykiams (1.6 dalis).
- Formalizuoti MIS nuostatuose aprašytas IS procedūras (1.9 dalis).

- Turi būti organizuota rekomendacijų įgyvendinimo planų stebėseną. Muitinės departamento Vidaus audito tarnybai vertinant Muitinės departamento vidaus kontrolės sistemą atsižvelgti į šių planų įgyvendinimą (1.10 dalis).
- Tobulinant MAKIS atsižvelgti į valstybinių auditorių pateiktus pastebėjimus (4 dalis).

Informacinių technologijų valdymo ir
audito departamento direktoriaus pavaduotojas

Irmantas Aleliūnas

Vyresnioji valstybinė auditorė

Živilė Kindurytė

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
Muitinės departamento prie
Lietuvos Respublikos finansų
ministerijos informacinės sistemos
bendrosios kontrolės vertinimas
1 priedas

Naudojamų santrumpų ir sąvokų paaiškinimas

- **IS** – Informacinė sistema
- **LR** – Lietuvos Respublika
- **EUROSAI** – Europos aukščiausiųjų audito institucijų organizacija
- **INTOSAI** – Tarptautinė aukščiausiųjų audito institucijų organizacija
- **ISACA** – Informacinių sistemų audito ir kontrolės asociacija
- **ES** – Europos Sąjunga
- **COBIT** – Control Objectives Management Guidelines Maturity Models
- **Vyriausybė** – Lietuvos Respublikos Vyriausybė
- **Muitinės departamentas** – Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos
- **Muitinė** – Lietuvos Respublikos muitinė
- **MISC** – Muitinės informacinių sistemų centras
- **Komitetas** – Saugos muitinėje koordinavimo komitetas
- **Pakomitečiai** – Muitinės įstaigų Saugos administravimo pakomitečiai
- **ITPC** – Muitinės informacinių technologijų paslaugų centras
- **MIS** – Muitinės informacinė sistema
- **MIS nuostatai** – Muitinės informacijos saugos nuostatai
- **VAT** – Vidaus audito tarnyba
- **MAS** – Muitinės departamento Mokesčių administravimo skyrius
- **ITAG** – UAB „Informacinių technologijų audito grupė“
- **ERP** – UAB „ERP“
- **VMI** – Valstybinė mokesčių inspekcija

Valstybinio audito ataskaitos
Muitinės departamento prie
Lietuvos Respublikos finansų
ministerijos informacinės sistemos
bendrosios kontrolės vertinimas
2 priedas

GEBOS BRANDOS MODELIS

Šiame priede apibūdinamas Gebos brandos modelis, taikomas informacinės sistemos kontrolės tikslų brandos lygiui įvertinti.

Pateiktas kiekvieno tikslo įvertinimas yra žemiausias atitinkamo tikslo įvertinimas pagal bet kurį iš toliau išvardytų keturių punktų (a-d). Vertinimo vidurkis neišvedinėjamas, nes sudėtinių vertinimų vidurkiaai neatspindi realios situacijos.

Kiekvienoje kategorijoje analizuojami šie aspektai:

- a) Problemos pripažinimas ir informavimas apie ją
- b) Politika
- c) Susiję procesai ir mokymas, skirti politikai įgyvendinti
- d) Politikos efektyvumo ir susijusių procesų vertinimas ir tobulinimas, remiantis šiuo pagrindu.

0. Neegzistuojantis procesas

- a) Organizacija nepripažįsta spręstinos problemos egzistavimo ir dėl to apie tai nepateikia jokios informacijos.
- b) Šiuo klausimu nėra jokios politikos.
- c) Nėra jokio atpažįstamo proceso, susijusio su šia problema.
- d) Neatliekamas joks vertinimas, susijęs su šia problema.

1. Pirminis/*Ad Hoc* procesas

- a) Yra faktų, patvirtinančių, kad organizacija pripažįsta problemos egzistavimą ir būtinumą ją spręsti, tačiau apie tai per mažai informuojama.
- b) Egzistuoja neišsami politika. Ji netinkamai dokumentuojama, skelbiama arba įgyvendinama.
- c) Individualiu arba kiekvieniu konkrečiu atveju taikomi *ad hoc* metodai. Problema nenagrinėjama valdybos lygiu.
- d) Stebėseną vykdoma reaguojant į incidentą, dėl kurio organizacija patiria tam tikrą nuostolį.

2. Pasikartojantis, bet intuityvus procesas

- a) Apie problemą (prireikus) atitinkamai informuojama visa organizacija.
- b) Egzistuoja aiški politika.
- c) Su problema susiję procesai formaliai yra nustatyti, aktyviai dalyvaujant ir prižiūrint vadovybei, tačiau taikomi ne visoje organizacijoje. Mokymas neorganizuojamas, o informavimas apie standartus ir pareigas paliktas individualių darbuotojų nuožiūrai.
- d) Vadovybė yra nustačiusi pagrindinius vertinimus ir vertinimo metodus bei būdus, tačiau pastarieji parengti nepakankamai.

3. Apibrėžtas procesas

- a) Visa organizacija supranta, kad reikia reaguoti į problemą, ir tam pritaria.
- b) Organizacijoje vykdoma tvirta ir aiški politika, suderinta su kai kuriomis kitomis susijusiomis politikos kryptimis. Iš dalies atsižvelgiama į rizikos valdymą.
- c) Procedūros standartizuotos, dokumentuotos ir dauguma jų įgyvendinamos visoje organizacijoje. Vadovybė yra informavusi apie standartizuotas procedūras ir vykdo neformalų mokymą. Nors procedūras galima įvertinti, tačiau jos nėra sudėtingos ir formaliai atspindi esamą patirtį.
- d) Susijusių veiklos sričių rodiklių registravimas ir stebėseną padeda tobulinti veiklą. Beveik visų susijusių procesų stebėseną vykdoma pagal tam tikrus (pirminius) dokumentus, tačiau mažai tikėtina, kad vadovybė galėtų pastebėti bet kokį nukrypimą, kadangi tokios priemonės paprastai taikomos individualiai. Priežasčių analizė atliekama retai.

4. Lengvai valdomas ir vertinamas procesas

- a) Visais atitinkamais organizacijos lygiais problema suprantama tinkamai ir reikalaujama imtis priemonių.
- b) Vykdoma tvirta ir aiški politika, integruota su kitomis susijusiomis politikos kryptimis. Atsižvelgiama į rizikos valdymą.
- c) Organizacija gerai pažįsta savo klientą ir turi aiškiai apibrėžtas pareigas. Procesai yra aiškiai suformuluoti, integruoti ir taikomi visoje organizacijoje. Procesai yra gerai įsisavinami ir palaikomi organizuojant atitinkamą mokymą. Visi susijusių procesų dalyviai žino apie riziką ir galimybes.
- d) Susijusių procesų tobulinimas visų pirma yra pagrįstas kiekybiniu supratimu, užtikrinant galimybę stebėti ir vertinti, kaip laikomasi procedūrų bei susijusių procesų dokumentų reikalavimų. Vadovybė yra nustačiusi leistinus nukrypimus, į kuriuos būtina atsižvelgti, vykdant susijusius procesus. Paaiškėjus, kad procesai yra neveiksmingi arba neefektyvūs, dažniausiai, tačiau ne visada, imamasi priemonių. Kartais susiję procesai tobulinami, įgyvendinant geriausią vidaus praktiką. Vykdomas priežasčių analizės standartizavimas. Pradedamas nuolatinis veiklos gerinimo procesas.

5. Optimalus procesas

- a) Problemos ir jos sprendimo būdų vertinimas yra pažangus bei perspektyvus.
- b) Organizacija vykdo tvirtą ir aiškia politiką, integruotą su visomis kitomis susijusiomis politikos kryptimis, visapusiškai atsižvelgiant į rizikos valdymą.
- c) Susiję procesai atnaujinti, atsižvelgiant į geriausią išorinę praktiką ir nuolatinio veiklos tobulinimo bei brandos modeliavimo rezultatus kitose organizacijose. Susijusių procesų rizika ir rezultatai yra apibrėžti, suderinti, ir apie juos informuojama visa organizacija. Organizuojamas modernus mokymas ir informavimas. Įgyvendinama politika užtikrina organizacijos, darbuotojų ir procesų sugebėjimą greitai prisitaikyti ir visapusiškai palaikyti rizikos struktūros pokyčius.
- d) Stebėseną, savęs vertinimą ir informavimą apie problemą (prireikus) vykdomi visos organizacijos lygiu, optimaliai išnaudojant procesus ir technologijas, naudojamus vertinimo, analizės, informavimo ir mokymo tikslais. Analizuojamos visų problemų ir nukrypimų priežastys, laiku numatant ir inicijuojant veiksmingas priemones. Naudojamosi nepriklausomų ekspertų konsultavimo paslaugomis ir lyginamąja analize.

Valstybinio audito ataskaitos
Muitinės departamento prie
Lietuvos Respublikos finansų
ministerijos informacinės sistemos
bendrosios kontrolės vertinimas
3 priedas

Neatitiktis privalomiems vykdyti teisės aktų reikalavimams ir rekomendacijoms

1 lentelė. Valstybinių auditorių pastebėjimai dėl teisės aktų reikalavimų būtino laikymosi.

Nr.	Pastebėjimas	Teisės akto reikalavimai
Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. balandžio 19 d. nutarimas Nr. 451 „Dėl valstybės informacinių sistemų steigimo ir įteisinimo taisyklių patvirtinimo“ .		
1.	Integruotos MIS nuostatai ir projekto specifikacija turėjo būti parengti ir suderinti atsakingoms institucijoms prieš kuriant IS. Valstybiniai auditoriai nustatė, kad minėti integruotos MIS dokumentai bus derinami ir tvirtinami įdiegus šią sistemą. MIS nuostatai patvirtinti 2000 m. sausio 18 d. Muitinės departamento direktoriaus įsakymu Nr. 10. 2006 m. baigtas įgyvendinti investicijų projektas „Muitinės informacinės sistemos kūrimas“, kurio tikslas buvo sukurti integruotą MIS. Remiantis LR Vyriausybės nutarimo Nr. 451 23 punktu, buvo parengtas ir patvirtintas Muitinės departamento generalinio direktoriaus 2006 m. spalio 4 d. įsakymas Nr. 1B-648. Numatyta iki 2007 m. kovo 15 d. parengti ir suderinti IS nuostatų projektus, iki 2007 m. gegužės 31 d. parengti IS specifikacijos projektą ir teikti derinimui.	<i>23 punktas:</i> Šiose Taisyklėse nurodytų informacinių sistemų dokumentų pakeitimai ir papildymai derinami, tvirtinami tokia pat tvarka.
Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimas Nr. 2105 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. rugsėjo 4 d. nutarimo Nr. 952 „Dėl duomenų apsaugos valstybės ir vietos savivaldos informacinėse sistemose“ pakeitimo“		
2.	Audituojamu laikotarpiu Muitinės departamente nebuvo patvirtinti Integruotos MIS duomenų saugos nuostatai.	<i>6 punktas</i> Sistemos tvarkytojas, vadovaudamasis Tipiniais duomenų saugos nuostatais, patvirtintais vidaus reikalų ministro, rengia ir suderinęs su Vidaus reikalų ministerija tvirtina sistemos duomenų saugos nuostatus (toliau vadinama – nuostatai), kurie kartu su rengtinomis detaliomis instrukcijomis, procedūrų aprašymais ir saugaus darbo su duomenimis tvarka apibrėžia sistemos saugumo politiką (toliau vadinama – saugumo politika).
3.	Muitinės departamente nepaskirtas Integruotos muitinės informacinės sistemos duomenų saugos įgaliotinis. Pastaba: Muitinės departamente saugos įgaliotinio funkcijas vykdo Nuolatinės muitinės saugos komitetas.	7. Nuostatuose nustatoma: [...] 7.3. asmuo, atsakingas už saugumo politikos įgyvendinimą; [...].
1996 m. birželio 11 d. Lietuvos Respublikos Asmens duomenų teisinės apsaugos įstatymas Nr. I-1374 (2004 m. balandžio 13 d. įstatymo Nr. I-1374 aktuali redakcija) .		
4.	Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija neatliko išankstinės patikros Muitinės departamente.	<i>26 straipsnio 1 dalis:</i> Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija atlieka išankstinę patikrą šiais atvejais: 1) kai duomenų valdytojas automatinio būdu ketina tvarkyti

Nr.	Pastebėjimas	Teisės akto reikalavimai
	<p>Pastaba. Muitinės departamente Valstybinė duomenų apsaugos inspekcija 2004 m. sausio 14–15 d. ir balandžio–gegužės mėn. atliko planinį asmens duomenų tvarkymo teisėtumo patikrinimą. Muitinės informacinės sistemos informacijos saugumo tikrinimas atliktas 2006 m. rugsėjo 26–29 d.</p>	<p>ypatingus asmens duomenis, išskyrus šių duomenų tvarkymą vidaus administravimo tikslais arba šio Įstatymo 10 straipsnyje ir 5 straipsnio 2 dalies 6 ir 7 punktuose nustatytais atvejais;</p> <p>2) kai duomenų valdytojas automatiniu būdu ketina tvarkyti viešas duomenų rinkmenas, jei įstatymuose ar kituose teisės aktuose neapibrėžta duomenų teikimo tvarka;</p> <p>3) kai valstybės registų ar valstybės ir savivaldybių institucijų informacinių sistemų duomenų valdytojas įgalioja duomenų tvarkytoją tvarkyti asmens duomenis, išskyrus atvejus, kai įstatymuose ar kituose teisės aktuose įtvirtinta duomenų valdytojo teisė įgalioti tvarkyti asmens duomenis konkretų duomenų tvarkytoją arba kai duomenų tvarkytojas yra duomenų valdytojo įsteigtas juridinis asmuo;</p> <p>4) šio Įstatymo 12 straipsnio 1 dalyje, 16 straipsnio 2 dalyje ir 18 straipsnio 4 dalyje nustatytais atvejais.</p>
Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. spalio 25 d. nutarimas Nr. 1054 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. balandžio 18 d. nutarimo Nr. 480 „Dėl bendrųjų reikalavimų valstybės institucijų interneto svetainėms patvirtinimo“ pakeitimo“ .		
5.	<p>Tobulintina Muitinės departamento interneto svetainės antrojo lygio adresų sritis http://www.cust.lt/ atsižvelgiant į nutarimo 5 punkte išdėstytus reikalavimus.</p> <p>Pastaba. interneto svetainių www.lrm.lt ir www.muitine.lt adresų sritys priklauso privačioms bendrovėms, todėl šiuo metu nėra galimybės panaudoti šių adresų.</p>	<p><u>5 punktas:</u> Įstaigų interneto svetainių antrojo lygio adresų sritis turi būti formuojama naudojant įstaigos pavadinimo pirmąsias žodžių raides, žodžių sutrumpinimus arba lietuvių kalbos bendrinį žodį (-ius) ar raidžių junginius lotyniškais raidėmis, kurie leistų nesunkiai numatyti įstaigos pavadinimą.</p>
6.	<p>Tobulintinas Muitinės departamento svetainės http://www.cust.lt/ turinio prieinamumas ir pasiekiamumas ribotų galimybių žmonėms, t. y. neįgaliesiems.</p> <p>Neparengtas Muitinės departamento svetainės struktūroje skyrius ar skiltis, pateikiantis tinklalapio http://www.cust.lt/ turinio informaciją pagal interneto pritaikymo neįgaliesiems rekomendacinius reikalavimus.</p> <p>Pastaba. Testavimas atliktas naudojant tikrinimo įrankius¹¹⁹: <i>Page Valet</i>¹²⁰; <i>TAW</i>¹²¹;</p>	<p><u>6 punktas:</u> Įstaigos interneto svetainė turi atitikti šiame Apraše išdėstytas struktūros, informacijos, administravimo nuostatas, taip pat būti pritaikyta naudotis neįgaliesiems, vadovaujantis Neįgaliesiems pritaikytų Interneto tinklalapių kūrimo, testavimo ir įvertinimo metodinėmis rekomendacijomis, patvirtintomis Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 2004 m. kovo 31 d. įsakymu Nr. T-40. Pateikiama informacija turi būti susisteminta ir reguliariai atnaujinama. Įstaigos interneto svetainėje turi būti garantuotas abipusis ryšys tarp interneto vartotojo ir įstaigos (elektroninio pašto ir (arba) klausimų ir atsakymų forma).</p>
7.	<p>Muitinės departamento interneto svetainės struktūra neatitinka nutarimo 10 ir 11 punkto reikalavimų.</p>	<p><u>10 punktas:</u> Įstaigos interneto svetainės struktūra turi būti aiški, paprasta ir patogi, suformuoto meniu antraštės – tikslios ir neturėtų viršyti trijų reikšminių žodžių. Interneto svetainėje turi būti šie skyriai: [...]</p>

¹¹⁹ Testavimo įrankiai pasirinkti iš Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. kovo 31 d. įsakyme Nr. T-40 „Dėl neįgaliesiems pritaikytų interneto tinklalapių kūrimo, testavimo ir įvertinimo metodinių rekomendacijų patvirtinimo“ pateikto sąrašo.

¹²⁰ *Page Valet* apjungia formalų testavimą su prieinamumo, pagrįsto *W3C Web Content Accessibility Guidelines* nurodymais, testavimu. Generuoja *XML* pasirinkant pranešimo formatą kartu su Interneto naršyklių *HTML* versijomis. Šis įrankis yra *Site Valet* įrankių rinkinio dalis. Įrankis skelbiamas tinklalapyje <http://valet.webthing.com>

¹²¹ *TAW* tikrina puslapio prieinamumą, automatiškai pažymėdama aptiktas klaidas, su prioritetų lygiais užduotais *WCAG* kontroliniais taškais. Jis puslapyje pažymi vietas, reikalaujančias ranka atliekamo testavimo. Kiekviena atžyma, sujungta su pranešimu, paaiškinančiu kontrolinį tašką ir vietą, kurioje reikia atlikti patikrinimą. Įrankis skelbiamas tinklalapyje <http://www.tawdis.net>

Nr.	Pastebėjimas	Teisės akto reikalavimai
		10.2.1. teisės aktai; (teisės aktų sąrašas) [...] 10.3.1. nuostatai; 10.3.2. planavimo dokumentai; 10.3.3. veiklos kryptys; 10.4.1. informacijos rinkmenos; 10.4.2. prašymai; 10.4.3. viešosios paslaugos; [...] 10.7. tarptautinis bendradarbiavimas; [...] <u>11 punktas:</u> Prireikus kiekviena įstaiga savo interneto svetainės struktūrą gali išplėsti, tačiau visi privalomi skyriai ir jų pavadinimai turi išlikti.
8.	Muitinės departamento interneto svetainėje http://www.cust.lt/ lietuvių kalba skelbiama informacija nėra atnaujinama vienu metu visomis kitomis kalbinėmis interneto svetainės versijomis.	<u>12 punktas:</u> Įstaigos interneto svetainėje skelbiama tik aktuali ir teisiškai galiojanti informacija, kuri turi būti atnaujinama pagal jos keitimosi periodiškumą. Jeigu ši informacija skelbiama ir užsienio kalba, ji turi būti atnaujinama vienu metu visomis kitomis kalbinėmis interneto svetainės versijomis.
9.	Muitinės departamento interneto svetainės http://www.cust.lt/ skyriuje „Struktūra ir kontaktai“ nėra informacijos apie komisijas ir darbo grupes, sudarytas svarbiems uždaviniams spręsti, bei jų veiklą.	<u>13 punktas:</u> Įstaigos interneto svetainės skyriuje „Struktūra ir kontaktai“ turi būti pateikiami šie duomenys: įstaigos valdymo struktūros schema; vadovo (-ų) nuotrauka ir gyvenimo aprašymas; įstaigos struktūrinių padalinių pavadinimai, jos valstybės tarnautojų ir darbuotojų, dirbančių pagal darbo sutartis, sąrašas su kontaktine informacija (vardas ir pavardė, pareigos, telefono numeris, elektroninio pašto adresas); įstaigos priimamojo darbo grafikas; įstaigos priimamojo telefono, fakso numeris, elektroninio pašto adresas; informacija apie įstaigos struktūrinius padalinius; informacija apie įstaigos reguliavimo sričiai priskiriamas kitas įstaigas; informacija apie komisijas bei darbo grupes, sudarytas svarbiems uždaviniams spręsti, ir jų veiklą.
10.	Muitinės departamento interneto svetainės http://www.cust.lt/ skyrius „Paslaugos“ neatitinka nutarimo 16 punkto reikalavimų.	<u>16 punktas:</u> Interneto svetainės skyrių „Paslaugos“ sudaro sritis „Informacijos rinkmenos“, „Prašymai“ ir „Viešosios paslaugos“. Interneto svetainės srityje „Informacijos rinkmenos“ pateikiamos įstaigoje elektroniniu būdu įvairia forma (duomenų bazė, registras, elektroninis sąrašas ir panašiai) tvarkomos informacijos rinkmenos. Šiame skyriuje gali būti skelbiamos informacijos teikimo ir naudojimo sąlygos. Kai informacija teikiama atlygintinai, nurodomas valstybės rinkliavų arba atlyginimo už informacijos teikimą dydis. Interneto svetainės srityje „Prašymai“ pateikiamos prašymų formos, atitinkančios Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo 12 straipsnio reikalavimus, skirtos gauti informaciją ar dokumentą iš įstaigos. Prašymų formose nurodoma, kokių būdu ir forma pareiškėjas pageidauja gauti informaciją. Interneto svetainės srityje „Viešosios paslaugos“ pateikiamos įstaigos viešosios paslaugos, teikiamos elektroniniu būdu. Šioje interneto svetainės srityje gali būti pateikiama informacija apie įstaigos reguliavimo srityje išduodamas licencijas (leidimus) verstis ūkine komercine veikla, nurodant licencijuojamos ūkinės komercinės veiklos rūšis, teisės aktų, reglamentuojančių ūkinės komercinės veiklos licencijavimą, pavadinimus su atitinkamomis nuorodomis į teisės aktų aktualias redakcijas, esančias Lietuvos Respublikos Seimo ar kitose teisės aktų bazėse,

Nr.	Pastebėjimas	Teisės akto reikalavimai
		licencijų (leidimų) rūšis, licencijas (leidimus) išduodančias įstaigas, asmenis, kuriems gali būti išduodamos licencijos (leidimai), ir asmens, teikiančio informaciją, kontaktinė informacija.
11.	Muitinės departamento interneto svetainės skyriuje „Nuorodos“, nepateikta tiesioginė nuoroda į Valdžios elektroninių vartų svetainę http://www.evaldzia.lt/ Pastaba. Muitinės departamento interneto svetainės skyriaus „Nuorodos“ skiltyje „Išsamus lietuviškų nuorodų žinynas“ (http://www.on.lt/idx.htm) yra nuoroda į Valdžios elektroninių vartų svetainę http://www.evaldzia.lt/ .	<i>20 punktas:</i> Įstaigos interneto svetainės skyriuje „Nuorodos“ turi būti pateikiamos nuorodos į kitų susijusių įstaigų, įstaigos padalinių, steigėjo interneto svetainės, Valdžios elektroninių vartų svetainę.
12.	Muitinės departamento interneto svetainės http://www.cust.lt/lt/sitemap įdiegta informacijos rodyklė neatitinka nutarimo 10 punkto reikalavimų.	<i>21 punktas:</i> Įstaigos interneto svetainėje būtina įdiegti informacijos rodyklę, kurioje pateikiama nuosekli interneto svetainės puslapių struktūra pagal klasifikaciją, nustatytą šio Aprašo 10 punkte, taip pat papildoma informacija.
13.	Testavimo metu nustatyti neatitikimai Pasaulinio interneto tinklo konsorciumo rekomendacijoms. Pastaba. Testavimas atliktas naudojant tikrinimo įrankius: <i>W3C HTML Validator Service</i> ¹²² ; <i>W3C HTML Validator</i> ¹²³ .	<i>26 punktas:</i> Įstaigų interneto svetainėse siūloma laikytis Pasaulinio interneto tinklo konsorciumo rekomendacijų, apibrėžiančių interneto tinklalapių modeliavimo kalbų naudojimą (rekomendacijos skelbiamos tinklalapyje http://www.w3.org/TR).
<i>Šaltinis – Valstybės kontrolė</i>		

2 lentelė. Valstybinių auditorių pastebėjimai dėl teisės aktų rekomendacijų reikalavimų laikymosi

Nr.	Pastebėjimas	Teisės akto rekomendacija
<u>Vidaus reikalų ministro 2004 m. gegužės 21 d. įsakymu Nr. 1V-176 patvirtintos „Interneto tarnybinių stočių apsaugos rekomendacijos“</u>		
1.	Audituojamu laikotarpiu nebuvo dokumentuotos tinklo naudotojų, jų grupių paskyrų ir jiems reikalingų teisių suteikimo procedūros. Numatytas <i>Active directory</i> diegimo planas patvirtintas MISC direktoriaus įsakymu Nr.V-34 2007.02.14d.	5.7. nustatomos tinklo naudotojų tapatumo nustatymo ir prieigos teisių suteikimo procedūros ir priemonės, kuriomis tarnybinė ar darbo stotis tinklo naudotojus atpažįsta ir leidžia jiems atlikti atitinkamus veiksmus tinkle;
2.	Nedokumentuotos įsilaužimo į tarnybines stotis aptikimo procedūros. Apsauga vykdoma tinklo perimetro ir serverių prieigos blokavimu.	5.8. nustatomos įsilaužimo į tarnybines ir darbo stotis aptikimo procedūros. Įsilaužimo į tarnybines ir darbo stotis aptikimo metodai remiasi vidiniais tarnybinių ir darbo stočių audito įrašais ir jų analizavimo programomis. Įsilaužimo į tarnybines ir darbo stotis aptikimo procedūrose turi būti nustatyta, kas, kaip dažnai, kokiomis priemonėmis atlieka įsilaužimų paiešką, tarnybinių ir darbo stočių audito duomenų analizę;

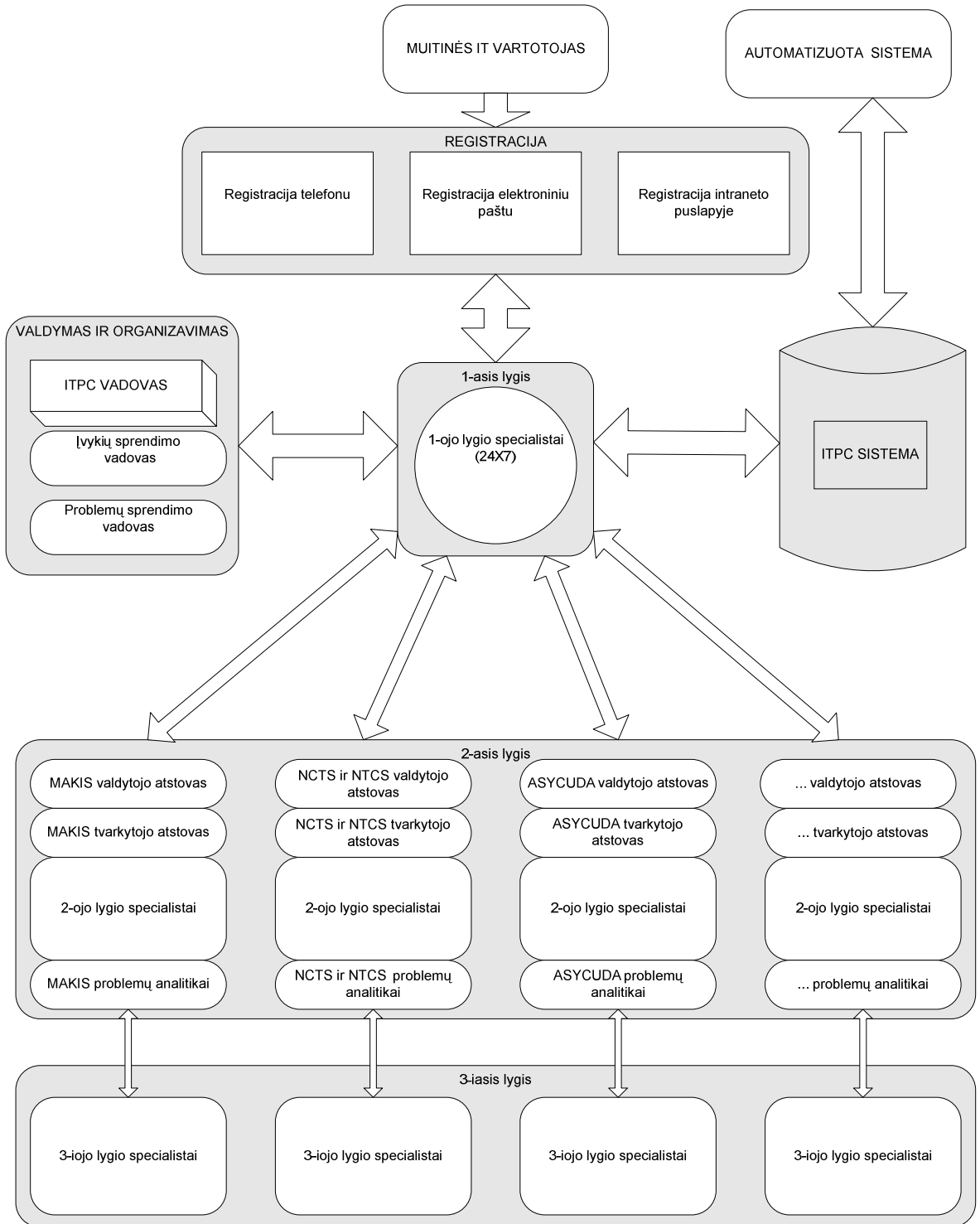
¹²² *W3C HTML Validator Service* tikrina *HTML* dokumentą, ar atitinka *W3C HTML* rekomendacijas ir kitus *HTML* standartus. Įrankis skelbiamas tinklalapyje <http://validator.w3.org/>

¹²³ *WDG HTML Validator* naudoja tą pačią techniką kaip ir *W3C HTML Validator*, bet išduoda suprantamesnius pranešimus ir palaiko platesnį koduojamų simbolių spektrą negu *W3C Validator*. Gali tikrinti puslapių paketą. Įrankis skelbiamas tinklalapyje <http://www.htmlhelp.com/tools/validator>

Nr.	Pastebėjimas	Teisės akto rekomendacija
3.	Nedokumentuotas apsaugojimo nuo virusų veiksmų planas. Naudojama automatiškai atsinaujinanti apsaugojimo nuo virusų programinė įranga, kuri apsaugo visus darbo stočių (KDV) įėjimo kanalus. Numatoma įdiegti šios programos kenksmingų programų automatiško aptikimo ir nukenksminimo modulį.	5.10. sudaromas apsaugos nuo kompiuterių virusų ir kitų tinklui ir jo komponentams žalingų programų (toliau – žalingos programos) veiksmų planas (toliau – apsaugojimo nuo virusų veiksmų planas). Apsaugojimo nuo virusų veiksmų plane turi būti išskirti asmenų, atsakingų už kompiuterių saugumą, veiksmai aptinkant ir sunaikinant žalingas programas, tinklo naudotojų pareigos, aparatinės ir programinės įrangos priemonės, naudojamos žalingoms programoms ieškoti ir naikinti;
4.	Nepatvirtinti IS pakeitimų ir konfigūracijos valdymo procesai. Asmenų pareigos ir atsakomybė apibrėžta pareigybės aprašymuose bei įsakymuose dėl darbo grupių sudarymo.	5.11. nustatomos aparatinės ir programinės įrangos įrengimo procedūros. Šiose procedūrose įvardijami asmenys, atsakingi už aparatinės ir programinės įrangos įrengimą, parametrų keitimą tarnybinėse ir darbo stotyse, nurodytos tinklo keitimo, plėtimo procedūros ir sąlygos, programinės įrangos atnaujinimai, kurie turi būti įdiegti tarnybinėse ir darbo stotyse;
5.	Nedokumentuotas Muitinės departamento informacijos laikmenų, kuriose informacija yra saugoma, sunaikinimo procesas, priemonės ir nepaskirti už jų įgyvendinimą atsakingi asmenys. Esant reikalui informacija darbo stotyse sunaikinama specialia programine įranga fiziškai ištrinant kietąjį diską. Magnetinėse laikmenose (juostose) nebuvo naikintos, tik saugomos.	5.12. nustatomos informacijos sunaikinimo procedūros. Šiose procedūrose numatomas informacijos ir laikmenų, kuriose informacija yra saugoma, sunaikinimo procesas, priemonės ir už jų įgyvendinimą atsakingi asmenys.
6.	Nedokumentuotos būtinos tinklo paslaugos, nenaudojamos tarnybinių ir darbo stočių programinės įrangos parametrų pakeitimo nustatymo programos.	<i>III dalis:</i> Teikti tik būtinausias tinklo paslaugas 6. Norint teikti tik būtinausias tinklo paslaugas reikia: 6.1. apibrėžti tarnybinių ir darbo stočių funkcijas ir nustatyti, kurios tinklo paslaugos yra būtinos, o kurios ne; 6.4. naudoti tarnybinių ir darbo stočių programinės įrangos parametrų pakeitimo nustatymo programas
<u>Vidaus reikalų ministro 2001 m. gegužės 9 d. įsakymu Nr. 220 patvirtintos „Kompiuterių programų naudojimo valstybės valdymo institucijose ir įstaigose rekomendacijos“</u>		
7.	Muitinės departamente nesudarytas bendras kompiuterių programų sąrašas. MISC direktoriaus 2006 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. V-150 patvirtinta inventorizavimo komisija atliko kompiuterinės technikos ir licencijuotos programinės įrangos inventorizaciją. MISC direktoriaus 2007 m. sausio 30 d. įsakymu Nr. V-19 patvirtintas muitinės naudojamos standartinės programinės įrangos sąrašas.	<i>3 punktas:</i> Kiekviena institucija turėtų: 3.1. dalyvaujant kvalifikuotam institucijos personalui, nustatyti pradinį institucijos kompiuterių programų inventorių;
8.	Patvirtintos tvarkos nėra. Standartinė programinė įranga įsigyjama įvertinus poreikį ir rengiant viešuosius pirkimus.	<i>6 punktas:</i> Parengti kompiuterių programų įsigijimo tvarką.
<i>Šaltinis – Valstybės kontrolė</i>		

Valstybinio audito ataskaitos
Muitinės departamento prie
Lietuvos Respublikos finansų
ministerijos informacinės sistemos
bendrosios kontrolės vertinimas
4 priedas

Informacinių technologijų paslaugų centro veiklos schema

Valstybinio audito ataskaitos
Muitinės departamento prie
Lietuvos Respublikos finansų
ministerijos informacinės sistemos
bendrosios kontrolės vertinimas
5 priedas

Muitinės departamente naudojamų IS trumpos aprašymas

Nr.	IS pavadinimas	IS funkcija, trumpos aprašymas
1.	MAKIS	Mokesčių apskaitos ir kontrolės informacinė sistema užtikrina pagrindines mokesčių administravimo ir kontrolės funkcijas
2.	ASYCUDA	Importo ir eksporto deklaracijų apdorojimo sistema
3.	Personalas	Žmogiškųjų išteklių informacinė sistema
4.	Testas	Norint sustiprinti administracinius gebėjimus ir geriau parengti muitinės pareigūnus taikyti ES teisės aktus, sudaryti sąlygas sistemingai tobulinti profesines žinias, buvo sukurta klausytojų žinių kokybės savikontrolės informacinė sistema.
5.	Bylų valdymo ir žvalgybos informacinė sistema	Sistemoje numatyta kaupti ir tvarkyti bylų duomenis apie įvairaus lygio muitinės pažeidimus ir žvalgybos duomenis apie muitinės pažeidėjus. Įdiegta sistema muitinės pareigūnams padės įgyvendinti Neapolio II konvenciją dėl muitinės administracijų tarpusavio pagalbos ir bendradarbiavimo bei CIS konvenciją dėl informacijos technologijų naudojimo muitinės tikslams.
6.	Neatlyginamai perduotų valstybės nuosavybės, sulaikytų ar konfiskuotų prekių, neturinčių bendrijos prekių muitinio statuso, apskaitos muitinėje informacinė sistema	Šioje sistemoje apskaitomos muitinės sulaikytos prekės, į ją bus įtraukiamos ir kitų Lietuvos Respublikos valstybės institucijų sulaikytos prekės.
7.	ITVS	Integruoto tarifo valdymo sistema; Tarifinės informacijos valdymo sistema baigta perkelti į gamybinės aplinkos tarnybinių stočių sistemą.
8.	ASYCUDA IVRS	ASYCUDA sistemos išorinių vartotojų registravimo sistema. Ši sistema skirta: – juridinių / fizinių asmenų (vadinamų ASYCUDA sistemos išoriniais vartotojais), pageidaujančių deklaruoti ir deklaruojančių prekes elektroniniu būdu ASYCUDA sistemos priemonėmis, apskaitai; – ASYCUDA sistemos išorinių vartotojų – muitinės Duomenų perdavimo tinklo (toliau – muitinės tinklo) vartotojų bei ASYCUDA sistemos vartotojų apskaitai; – juridinių asmenų atstovams ir fiziniams asmenims išduotų ASYCUDA sistemos vartotojo kursų baigimo pažymėjimų apskaitai. Informacinės sistemos tikslas yra sukurti ASYCUDA sistemos išorinių vartotojų duomenų įvedimo ir apskaitos sistemą
9.	Tranzito sistema	Sudaryta iš MCC (<i>Minimal Common Core</i>) programų paketo, skirto kontroliuoti tranzitu gabenamas prekes ES muitų teritorijoje, ir papildomas galimybės užtikrinančio modulio: – verslininkų modulio, skirto muitinės tarpininkams ir deklarantams elektroninėms tranzito deklaracijoms rengti ir perduoti tranzito sistemai; garantų registravimo modulio, skirto garantijas teikiančioms įmonėms registruoti; tranzitu gabenamų prekių rizikos įvertinimo modulio; TIR arba ATA knygelės tranzitu gabenamų prekių kontrolės užtikrinimo modulio; prekių gabenimo registravimo duomenų bazės modulio

Nr.	IS pavadinimas	IS funkcija, trumpas aprašymas
10.	SMS	Muitinės spaudų ir kitų žymų sistemoje sudarytos galimybės tiek Muitinės departamentui, tiek teritorinėms muitinėms, įskaitant muitinės postus, naudotis spaudų ir kitų žymų informacija. Muitinės vidinės komunikacijos ir visuomenės informavimo sistema.
11.	Internetinė taikomoji programinė įranga Lietuvos Respublikos užsienio prekybos su Europos Sąjungos valstybėmis duomenims apdoroti (IDAIS)	Siekiant sudaryti sąlygas, kad internetu būtų galima pateikti elektroninę Intrastato ataskaitą ir gauti elektroninį muitinės pranešimą apie jos priėmimą, sukurta ir įdiegta Internetinė taikomoji programinė įranga Lietuvos Respublikos užsienio prekybos su Europos Sąjungos valstybėmis duomenų apdorojimui. Vykdamas tolesnę sistemos plėtrą, atliktas Europos Komisijos lėšomis sukurta programinės įrangos IDEP/CN8 (<i>Intrastat data entry package/Combined Nomenclature 8 digit</i>) pritaikymas nacionalinėms reikmėms ir įdiegimas. Programinė įranga padeda Intrastato prievolinkams ir tarpininkams jų interneto prieigos neturinčiose darbo vietose parengti Intrastato ataskaitas (dokumentus) bei jų duomenis Muitinės departamento reikalaujamu elektroniniu formatu.
12.	RIKS	Rizikos įvertinimo ir kontrolės sistema
Šaltinis - Valstybės kontrolė.		

Valstybinio audito ataskaitos
Muitinės departamento prie
Lietuvos Respublikos finansų
ministerijos informacinės sistemos
bendrosios kontrolės vertinimas
6 priedas

mySAP Business Suite programinės įrangos paketo programiniai komponentai

- *SAP R/3 Enterprise* yra skirtas įmonės išteklių valdymui tiek finansų, tiek logistikos srityje. Sprendimą sudaro technologinė bazė, kurios pagrindu *SAP Web Application Server (SAP Web AS)*, bei taikomųjų programų paketas su priedais ir papildymais. Šio komponento pagrindu yra sukurta MAKIS;
- *SAP Advanced Planner and Optimizer (SAP APO)* yra skirtas ištekliams planuoti ir jiems optimizuoti;
- *SAP Customer Relationship Management (SAP CRM)* yra skirtas santykiams su klientais valdyti;
- *SAP Supplier Relationship Management (SAP SRM)* yra skirtas santykiams su tiekėjais valdyti;
- *SAP Strategic Enterprise Management (SAP SEM)* yra skirtas strateginiam valdymui ir planavimui;
- *SAP Knowledge Warehouse (SAP KW)* yra skirtas žinių valdymui ir panaudojimo optimizavimui;
- *mySAP Supply Chain Management (SAP SCM)* yra skirtas įmonės ir klientų inventoriaus lygiui, užsakymams, prognozėms, gamybos planams ir veiklos efektyvumo indikatoriams valdyti;
- *mySAP Product Lifecycle Management (SAP PLM)* yra skirtas informacijai apie susijusius produktus valdyti, stebėti ir kontroliuoti;
- *mySAP Human Resources (SAP HR)* – tai galingas integruotų procesų rinkinys, skirtas automatizuoti ir optimizuoti darbo jėgos (darbuotojų) valdymą. Komponentas leidžia efektyviai ir lanksčiai planuoti ir prižiūrėti žmogiškuosius išteklius;
- *mySAP Financials* yra skirtas finansinės veiklos efektyvumui tobulinti, leidžia greitai ir sėkmingai įgyvendinti naujas strategijas;
- *mySAP* komponentas, užtikrinantis duomenų kaupimą bei apdorojimą *Oracle* duomenų bazėje;
- *SAP Netweaver* – tai naujausia technologinė platforma, leidžianti lanksčiai perkelti veiklos procesus į internetinę aplinką ir panaudoti jos privalumus;

-
- *SAP Enterprise Portal (SAP EP)* yra skirtas atlikti veiklos procesus per internetinę naršyklę iš bet kurios pasaulio vietos. Įdiegus šį komponentą, MAKIS bus įdiegtas postuose;
 - *SAP Web Application Server (SAP Web AS)* – tai technologinės bazės sprendimas, leidžiantis visapusiškai panaudoti internetines technologijas veiklos procesams;
 - *SAP Business Information Warehouse (SAP BW)* ir *SAP Business Intelligence (SAP BI)* yra skirtas talpinti, saugoti, apdoroti, analizuoti, platinti ir pateikti įvairius duomenis, naudojamus skirtingose aplinkose ir platformose. Šio komponento pagrindu bus sukurta MAKIS duomenų saugykla;
 - *SAP Exchange Infrastructure (SAP XI)* yra skirtas integruoti įvairiausių programinius produktus ir naudojamas kaip integracinė terpė;
 - *SAP Master Data Management (SAP MDM)* yra skirtas normatyvinei informacijai centralizuotai valdyti naudojant naujausius technologinius laimėjimus;
 - *SAP Mobile Engine (SAP ME)* yra skirtas mobiliems įrenginiams (delniniams kompiuteriams, skeneriams, telefonams, GIS aparatams) integruoti į veiklos procesus.